

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Capitula sexti precepti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

non est natus filius vsq; ad die monz
sue. Et. iij. Reg. ij. cu descendere bel
seus p viam. pueri parui egressi sunt
o ciuitate. z illu debat ei dicetes. Ascē
de calue. ascēde calue. Egressiq; sunt
duo vsi de saltu z lacerauerūt ex eis
quadraginta duos pueros. Luc. xvj.
postq; xps pdicauit. Nemo pot duo
bus dnīs seruire. nō potētis deo serui
re. z māone. Sequit. Adiebāt autē
hec oia pharisei qui erant anari z ve
ridebāt eum. Et ait illis Iesus. Vos
estis qui iustificatis vos corā hoibus
deus autē nouit corda v̄ra. Pñ Act.
ij. discipulis deuotissime sp̄m sc̄m ac
cipiētib; alij eos irridebant. dicetes.
Quia musto pleni sunt. ideo sp̄s sc̄o
Gecci manētes caruerūt. Quo ad rer
tium dubiū. vtz ridere sit pctm. Rñ.
fm Alex. de hal. parte. ij. Quidā ē ri
sus qui causat ex locūditate sp̄ali. et
iste non est pctm. h̄ est meritorius vel
effectus meritorie cōplacētie. Est em̄
fructus sp̄s de q; ap̄s ad Gall. v. lo
quit vbi numerat etiam gaudū. beni
gnitātē. z alia. Et Phil. iij. Gaudete
in dño sp̄ sterū dico gaudete. De q; ri
su etiā dicit de mlere font. Prouerb.
.xxxj. Ridebit in die nouissimo. Dic
risus nō est cū cachinno. Pñ beatus
Benedictus tertiu graduz hūilitatis
ponit non esse p̄mptū ad risum. Sic
etiā modestus risus in eutrapella me
ritorie fieret. Pñ Alber. sup. Luc. vj.
De vobis q; ridetis dicit. Bonus hō
non cachinnis. h̄ moderate vtz ridet.
Et Seneca. Scito q; verū gaudū se
nera res ē. fm illud Eccj. xxj. Fatu
in risu exaltat vocē suā. sapiēs autē vtz
tacite ridebit. Scōs ē q; causat ex mā
suetudine nature. z ē passiois hūane
pp̄ effect; z pot fieri sine pctō z me
rito. vt in dormientib;. In pueris. z in
quibusdā tē subito vt rō puenire ne
queat. sic alse q; daz passioes. Tertio ē

q; puenit ex cordis lascīnia seu ex ioz
dinata delectatōe. z si tūc hō delectat
in creatura ppter se. z ibi pstituit vlti
mus finis hōis. sic dictū fuit supra p
cepto pmo. c. v. b. tūc est mortal e pec
cati. Sitr si morose delectatōis con
sensum h̄z in actū pcti mortalis. vt of
cet in penult. pcepto. Sitr si cōpla
cet deliberatē i cogitatiōib;. v̄bis vel
opib;. q; alia sunt mortalia pctā. De
isto risu dicit xps Luc. vj. De vob q;
nunc ridetis. q; flebitis. De aut dicit
pctm mortale. Si aut ex surreptionē
q; rideret. vt sine p̄sensu in mortale h̄
tm ex qdā leuitate animi. v̄nale fieri
posset. Sic Sara Gen. xvij. De po
ri risu q; ē pctm mortale sup illo Luc.
.vj. De vobis q; nūc ridetis. dicūt ex
positores cōter. Qui ridetis scz p in
eptā leticiā ad pctm mortale delinātē
fm illud Prouerb. ij. Qui letant cū
malefecerit. z exultāt in reb; pessimis
Ordine g; p̄trario faciam; mō lugēdo
vt p̄solemur. Nā in malis Prouerb.
.xiiij. risus dolore miscebitur. z extre
ma gaudij luctus occupat. h̄ in deto
tis Matth. v. Beati q; fletis qm ride
bitis. Et p̄. ait. Euntes lbāt z flebant
mistrētes semina sua. Veniētes autē
veniēt cū exul. zc. Luc. xxiij. Nonne
sic opomūt pari xpm et ira intrare in
gloriam suam. Amen.

Sequit. vj. pceptum. Capitulu. I.

De sexto

N pcepto occurrit dicendū
in q; dī. Nō mechaberis.
Mechā autē pp̄le dī ad
ulterū viri. Adulterū vō ē ois ioz
dinat; p̄cubit; marē z femie. q; p̄uga
lis thoms violat. In h̄ q; sexto māda
to dn̄s volēs phibere oēm iordinatū
p̄cubitū. nō dixit ḡnāliter. Nō adu
lterabis h̄ spālīt. Nō mechaberis. Est. n.
pp̄e mechā adulterū viri. Nō dō p̄o
q; 2

sunt propter dno. Primum ad significandum
quod adulterium viri aut alter eius illicitum
cōcubitus est primo et principaliter prohibetur
tamquam illud quod de se est maius peccatum quam mu-
lieris adulterium vel fornicatio. Vir enim
secundum Augustinum de adulterinis coniugiis est for-
tior ad resistendum concupiscentie huius ratione ma-
iore. et mulier est sibi ad regendum commissa.
Idcirco peccat directe et per se contra fornicatio-
nem quod mulier licet utrumque sit mortale vi-
delicet viri et femine fornicatio. Vir autem
non est directe et per se. quia per accessum illicitum
mulieris fornicatio et maxime adulterium
sit maior propter ea que nata sunt ex ea sequitur
plurimum occisio. impedimento proceptum. exhe-
redatio filiorum legitimorum. generis ingloriositas
litatio. procuratio abortuum. et cetera hu-
iusmodi. propter que in maledictione relinquitur
memoria eius. et dedecus illi non debetur
Ecclesiasticus. xxiiij. Secundo dicitur in spirituali. Non
mechaberis ad excludendum humanam pu-
eritatis opinionem que viri non nunquam pu-
tant non indecens vel turpe si fornicentur
immo de incōtinētia gloriantur. et per opposi-
tum mulierem velut infamem persequuntur
Dei Augustinus. de decem chordis dicit. Ad
hoc dilapsa est humana pueritas ut vir
habeat que victus est a libidine et non ha-
beat pro viro qui est libidinis victor.
Hoc est mandatum non mechaberis secundum
Augustinum. **Exo. xx.** prohibet etiam omnes illicitum
cōcubitus et etiam omnem genitalium membro-
rum. siue fiat per concubitum siue sine concubi-
tu. siue illicitum et inordinatum. siue etiam
innaturalis usus. vel contactus que sit ad
purificationem libidinis. et causa experientia
venereę delectationis. De hoc etiam
luxurie vitio tria principaliter sunt vi-
denda. Primum est detestabile illud vitium
sit. Secundo de remediis contra luxuriam
Tertio de falsis excusationibus quorum
dam dicentium se non posse continere.
Primum ad primum notandum quod hoc
vitium in se est abominabile propter quinque
Est enim nocivum quadruplimum. et est propter tri-

plures eius effectus miserabile. Ab-
ominabile est primo. quia est anxiosum et
penitentiam inducens. Plerumque. Appetit
fornicationis anxietas est. Societas vero pe-
nitentia. Unde predicta sunt anxietates
multe que dicitur spinas vocat. **De sec. ij.**
dicens. Septima via tua spinis. Spine
sunt vigiliae. timores expese. et sollicitu-
dines. Secundo est erubescibile vitium
Unde **Job. xxiiij.** Oculi adulteri ob-
servat caliginem. Illud natura proclamatur
Et **Seneca** contra Platonem. que canis
dicitur. ut **Augustinus** dicit in de civitate dei. Tertio
est fetidum. Unde **Johannis. p.** Summa
copulauerunt in stercore suis. Unde
secundum **Gregorium** Stercus luxuria et concupiscentie
scire est mortale. Nam etiam ad famam dicit
Gulielmus. de vitiis viri spirituales fetores habent
per concubitum sentiant. ut scholaris que pre-
sentia scortis in sua domo sentiebat per fe-
tores. Et archidiaconus quidam in sermo
sentiebat quando fornicatus fuerat.
Quarto est fetidum seu maculosum. Unde
super illud. **1. Cor. vj.** Domine peccatum quodcumque
que fecerit homo extra corpus est. qui autem
fornicatur in corpore suo peccat dicitur glo.
Cetera peccata tamen animam maculant. forni-
catio non tamen animam. Et etiam corpus con-
taminat. Et **Seneca** in voluptate ni-
hil est magnificum nisi quod naturam deo
primam doceat. quia membrorum vitium ac tur-
pium ministerio vehemens delectatio
exitum sedat. Quinto est infame. Unde
Ecclesiasticus. xliij. Inclinaisti femora tua mu-
lieribus. et postea maculam dedisti in glo-
ria tua. Est igitur luxuriosus tamquam quasi quidam
Infernus habet ignem concupiscentie. fetorem
Inmundicie. et verimem perniciem. Secundo
luxuria est quinque generibus nociva
vel dissipabilis. Primo deo. cuius tem-
plum violatur et polluit. Unde. **1. Cor.**
iiij. r. vj. Descendit quia templum dei estis
vos. et spiritus domini habitat in vo-
bis. si quis autem templum dei violaverit
disperdet illum deus. Et Isaias. Emptum est

Preceptum VI

Capitulum I

preco magno. glorificatez portate pe
un in corpore. Sup quo ultimo vbo
dicit glo. Si no parcis tibi ppter te. vl
parce tibi ppter deuz. q sibi fecit te do
ma. Secdo displicet angelis oibus. qz
ho relicta spuali natura. ptem iumen
tinā sociat sibi z eidez se copulat. Vñ
in vitas patrū. Angelus ad aspectū for
nicatoris nares obturavit. nō aut ad
fetoze cadaveris. Displicet aut valde
ppio angelo. Quia fm ps. Angelis
suis ds mādavit de te. vt custodiāt te
Multū em displiceret iuneni cui tra
didisset in custodia rex filiam suam si
custodis negligētia violaretur. Dicit
ergo Bern. In quonīs angulo. i quo
uis diversorio reuerētā exhibe ange
lo tuo. z ne andeas illo pūte qd me vi
dēte nō auderes. Tertio luxuria in
iuriaz multū pūto. quia rapit ei nō
sua s seipm. Iō Prouer. vi. Nō grā
dis ē culpa cū qs furat fuerit. Furat
em vt esurientē impleat aiām. dephē
sus quoqz reddet septuplū. Qui aut
adulter ē ppter cordis inopā pder an
mā suā. Inops em ē adulter corde. qz
insipēs carēs dei sapia. Inops etiam
qz nullū fidē seruat alteri. vt pz in Da
uid. ii. Regl. xij. q fidelē militē pcura
uit occidi factū adulter. Quarto nocz
luxuria ppio subiecto in rebz. vt patz
Luc. xv. in filio pdigo. qz consūpsit lu
xuria oēm substantiā suā. Nocet i cor
pore. qz senescere facit. vitā adimit. vt
res enervat. Iō interdū etiā mlti p
vni luxuriā interficiunt. vt pz de Si
chen filio Emoz. Gen. xxxij. Nocet
etiā in fama. Vñ Gen. penult. Au
ben ppter luxurias. p Jacob puar est
pūmogenitura. Ruben inquit pmo
genitus me. Et post. Prior i donis.
malo: in impio. supple eē debueras.
h sequit. Nō crescas. Quito luxuria
est displicibilis. qz valde placet diabo
lo. vt pz in demonibus incubis z lux

ubis. Vñ Job. xl. legist behemoth in
locis humidis dormire. Naz in luxu
rie pctō demon semp binos hōies lu
crat. z emit pūssimo pūto fede z mo
mētāne delectatōis. Tertio luxuria
est abominabilis ppter irsplices ef
fectus. Primus est. qz luxuria ē multū
efficax ad captedū hōiem. Vñ Nūe
ri. xxiij. Balaam eā elegit ad vincēdū
israel quē alio vincere nequū. Sapien
tissimos cecavit. vt Salomonē Da
uid. Fortissimos deiecit vt Samsonē
Scōns ē. q luxuria est potēs ad reti
nendum in malo. Vñ Prouer. xxiij.
Fovea profunda os aliene cui tratus
est dñs incidet in eaz. Qui em h vicio
laborat. vix pōt capere ea q dei sunt. j.
Cox. ij. Animalis hō nō capit ea que
sunt dei. Et Daniel. xliij. in sensibus de
quibz dicit. Declinaverūt oculos su
os vt nō viderēt celū. nec recordarenē
iudicioz iustozū. Vnder quis prozem
duxit. non se excusavit. cū alij se excu
sarēt deventēdo ad conuultū. vt patet
Luc. xliij. Tertius effectus ē q duriss
sime seruituti subijcit. Animā em no
bilissimā facit seruire corpori z ei rur
pūssimo mēbro totū corpus sine ho
minē facit fūre mulieri. Vñ Tullius
Ego nullū liberū dico cui mulier im
perat. leges imponit. vocat. veniendū
est. abijcit. abeundū est. hūc ergo non
mō serū. s nequissimū serū in dico
Malicia etiā h vicij pz ex septē fili
abus. quas enumerat Gregoz. xxxj.
moral. q sunt cecitas mētis. incōside
ratio. pūptatio. amor sui. odiū dei. af
fectū pūntis seculi. horroz despario fu
turi. Quaz pūterates ostidit sanctus
Tho. ij. q. cliv. d. Quā inferiores po
tēte vehementē afficiūt ad obiecta su
pūis ē q superiores vires deord inēz im
pediunt in suis actibz. Perviciū autē
luxurie appetit inferior scz pūpūscq
bilis vestiantē incedit obiecto suo. f.

delectabili ppter vehementiā delecta-
tionis. & iō cōsequēs ē q̄ per luxurias
maxime supiores vīres deordinētur.
scz ratio & volūtas. Sūt aut̄ rōnis q̄tu-
or actus. Primus q̄dē simplex intel-
ligentia qui comprehendit aliquē finē
vt bonū. Et hic actus impedit p̄ luxu-
riā. fm̄ illud Danielis. xij. Spēs de-
cepit te. & concupiscētia subvertit cor
tū. Et q̄tum ad hoc ponitur cecitas
mētis. Scōs actus est p̄siliū de his q̄
sunt agenda ppter finē. & hic etiā im-
peditur p̄ cōcupiscētiā luxurie. Et
q̄tum ad hoc ponit precipitatio que
importat subtractionē cōsiliū. Terti^o
est iudiciū de agēdis. Vñ Danielis
.xij. Senes auerterunt sensum suū.
vt non recordarent̄ iudiciū iustorū.
Et q̄tum ad hoc ponit incōsideratio
Quartus est preceptū rationis de a-
gendis. q̄d etiā impedit per luxurias.
ne exequat̄ q̄d decreuit esse faciendū
Ex parte aut̄ voluntatis cōsequit̄ du-
plex actus inordinatus. quorū vn^o est
appetitus finis. Et q̄tum ad hoc po-
nit amor sui q̄tum scz ad delectatio-
nem quā inordinate appetit. Et p̄ op-
positū odiū det. Inq̄tū deus phibz de-
lectationē cōcupitā. Alius est aut̄ ap-
petitus eorū que sūt ad finē. & q̄tus ad
hoc ponit affectus p̄nitē seclī. Inq̄tus
scz in eo vult frui voluptate. Et per op-
positū ponit desperatio futuri seculi.
qz dū nimis detinet carnalibus de-
lectationibus. non curat puenire ad spi-
rituales s̄ eas fastidit. Quo ad se-
cundū p̄ncipale notādū est. q̄ p̄tra lu-
xuriā septē sūt remedia. Nā cū luxu-
ria sit ignis quidā. ollam seminaliū
vasorūm calefaciens. oportet vt q̄s vel
equā frigidā in ignē proiectat. & ligna
subtrahat. vel ollam ab igne moueat.
Vnde p̄mū remediū ē cōtra luxuriā
vt ad aquas recurrat frigidā ad līam.
se infrigidādo. vel lachrymīs se riget.

IV
vel aliquā aquā tribulatiōis sibi in-
tender. vt disciplinā bonam quis sibi
det. vel flagellet se fortiter. vel capillis
se trahat barbevel capitis. tribulatiōes
inferni vlt̄ alteri^o saltē imaginēt. Ideo
Ecc̄. xj. Malicia vni^o hōie obliuionē
facit luxurie multe. Sic in vitā patrū
pater q̄ mulierē hospitās tentabatur
cādela accēsa oēs digitos cōbuisset di-
cens. Si hūc ignē sufferre neq̄s. quō
sustineres infernalē: Vñ non mirū s̄
quorūdā aie domus luxurie ignis cō-
cremat. q̄ aquā tribulatiōis assumere
tardat. Scōm remediū. vt tentat^o mā
luxurie vt sunt cibi & potus noctui p̄
abstinentiā subtrahat. Et sic deriden-
dus foret q̄ diceret sibi displicere do-
mū suā incinerari. q̄ accēse domū cō-
tinue fasciculos flāmigeros inijceret.
sic q̄ luxuria ardetz carnes vinū & cete-
ra supflua non vitat. Nā fm̄ ligna sil-
ne exardescit ignis. & fm̄ virtutē hōis
sic iracūdia illi^o erit dicit̄ Ecc̄. xxvij.
Tertiū remediū vt q̄s se elonget ab
igne luxurie visu. auditu. tactu & cōha-
bitatiōe mulierū q̄mūz valet. Qd̄ in-
bet apls. j. Cor. vj. dicēs. Fugite for-
nicationē. Vbi Amb. Cū alijs nēpe
vicijs pōt expectari p̄licitus. hāc fugi-
te ne appropinquetis. qz nō potest aliter
mellus vinei. In cui^o exēplū Joseph
fugiens palliū in manu mulieris rel-
quit Gen. xxxix. & saluabat aia eius.
Quartū remediū euz luxuria non
sit q̄liscūq̄ ignis sed infernalis. oīone
op^oē. Et sic patietes hūc ignē q̄ infer-
nalis dicit̄. vel seti Anthonij. nō rece-
dūt de ecclesia sancti Anthonij nisi li-
berent. sic tales nisi iuuent̄ ab oīone
nō cessent. & adiut^o deberet q̄s sancto
gras hūidite agere q̄ eū iuuat. Hoc re-
mediū docet Sapie. viij. Sciūt q̄ nō
possum aliter eē p̄tinēs nisi de^o det. et
hoc spm̄ erat sapie seire cui^o esset h̄ do-
num. Adij d̄m̄ & deprecatus sum illū

Specialiter autem virginitas virginibus hinc
 seruandū est. sicut a vitiis stultis et indit-
 sceris canendū. Quintū remediū
 est occupatio seu labor. Sunt enim tria
 in homine occupanda. videlicet mēs
 principalissime. sensualitas. et corpus.
 ne otiū habeant. alias per has tres par-
 tes velut per rimas temptatio intrat. **Primo**
de in vitas patrū. patres dixerūt occu-
 patū vno. oculos vobis pluribus demo-
 nibus temptari. **Et Bernū.** Omnium tē-
 ptationū et malariū cogitationū senti-
 tia est iners otiū. **Et Hiero. ad Rusti-
 cū.** Semp aliquid opis factio ut te oia-
 bolus inueniat occupatū. Mens enim
 occupanda est meditatione scripturarū.
Primo Hiero. ad Rusticū. Ama scriptu-
 rarū studia et carnis vitia nō amabis
 Sensualitas aliq̄ tristabilis castiganda
 est. ut in p̄ mēbro dicitur et ne lasciuat.
 Corpus etiā corporali labore grauā-
 dū est interdū. **Primo in vitas patrū.** Pa-
 ter cū esset arte figularis nimis impu-
 gnaret a fornicatione. figurauit de lu-
 to vroz. corpū dixit. Ecce nūc pro te
 et vroz laborare oportet. et post pau-
 cos dies cū tēptatio nō cessaret figu-
 rauit de luto filiam dicēs. Ecce nūc et
 filiā nutrire oportet. Cūq̄ labore nō
 mēbrū veraret dixit corpi pprio. Si hūc
 labore ferre non vales. noli fornicari.
 quā diligētis vidēs dō. ab eo tēptatio
 nē fugauit. Sextū remediū est elemo-
 syna. **Primo. j. Timoth. iij.** Pietas ad
 oia vtilis est. **Primo glo. Amb.** Si quis
 miam sequit si lubricus carnis patiat
 vapulabit q̄dem. sicut non peribit. scrius
Tho. in. iij. dist. xl. vij. dic. Nō peribit
 id est. disponet per ralla opa mie ad nō
 perennā. **Septimū remediū est ar-
 tē custodia memorie. cū inuocatio-
 ne diuine gr̄e ne inimicū mēti cogitatio-
 nes luxuriosas inserat. et si inimicū
 stat expellam conata et orōne. sic enim
 caput serpentis percutit. sic finis p̄s. bea-**

tas que tenebit et allidet parvulos suos
 ad petra. Sic finis cōe dicitur. Princi-
 pijs obsta. tarde medicina parat. sic
 ei facillit comit i horu tuo nidificates
 expellunt si phibēt cū sola ligna. sine
 stipulas cōportare inceperint. diffici-
 litus si ona genuerit. sicut difficillime cur
 ope pullos habuerit. sic etiā facilliter
 cogitatio resistit q̄s. difficillit dilectio
 sicut difficillime sensui seu operi. Opti-
 mū est q̄ gr̄a stabilire cor. **Heb. xij.**
Quo ad tertiū p̄ncipale nōndū. q̄
multi luxuriosi sunt q̄ dicūt se nō pos-
se prinerē. q̄ nō ē verū si ad p̄fata me-
dia tēderēt. p̄bat triplicis. Primo ad
toritatis scripturē. Nam Gen. iij. ad
Chayn de⁹ dixit. Sicut te erit appetit⁹
tu⁹ et tu dñabertis illi⁹. Itē Eccl. xv.
deus dicit hoi. Apposui tibi ignes et
aquā. ad q̄d volueris pone manū. aut
homine vltaz mors bonū et malū. q̄d
placuerit dabit illi. Et ap̄s. j. Cor. x.
Fidelis de⁹ q̄ non p̄mittit vos tēpta-
ri supra id quod potestis. Et Chri⁹
Matth. xj. Jugum meū suauē est. et
onus meū leue. Et quomodo leue
si ipotabile. Et. j. Job. v. Nec ē cha-
ritas dei ut mādāta eius custodiam⁹.
et mādāta ei⁹ grauis non sunt. Et He-
rony. Maledictus q̄ dicit deū p̄cepit
se impossibile. Et Augustin⁹. Nemo
peccat in eo q̄d vitare nō pōt. q̄ fin-
eundē peccatū est a deo volūtariū. q̄
si nō esset volūtariū nō esset peccatū. Et
ne dū ista theologū. sicut etiā tradūt p̄b.
Nā ut dicit p̄s. iij. Et. sum⁹ dñi oim-
nia opationū a p̄ncipio vsq̄ in fine
Et seneca. Omittē excusationes. nemo
peccat inuit⁹. Secūdo idē ostēdit expe-
riētia hūanorū actū. nā ad actū lu-
xurie facti cessare verecūdia. de visio-
ne paucorū hoim. cur ergo nō attente
imaginata a tēptato visio dei et oim-
angelorū et sanctorū. Ideo Boetius i. fi-
nt. v. de p̄sola. p̄b. Magna nobis ē

disimulare nolunt. Indita est necessitas pbilitatis cui ante oculos iudicis agam. cuncta cernentis. Itē ab actu fornicationis cessare facit timor mutilationis vel mortis corporalis intēse imaginat. ut pater in istis q fugiūt mortem ad loca vbi nulla ē mulier. cur ergo nō idem faceret timor mortis eterne. et viriūscq hominis. **Vñ Prover. xx.** Dolor vulneris absterget mala. **Item** ab actu luxurie compesceret amor pecunie. ut si ex p̄tinentia lucra ri deberet q̄s castrū vñ mille marthas cur q̄ nō p̄merem. p̄pter regnū celorū: pp̄ qd̄ qdā se castrauerūt. **Matt. xix.** **Iō** Hēri. dixit. Ignosce dñe excusam. tergiversamur. vix est aliq̄s q̄ in eis q̄ ad te sunt velit exp̄ri qd̄ possit etiā qd̄ p̄mp̄tissime pōt f̄m carnē. vñ f̄m seculuz. siue timor impulerit siue cupiditas traxerit. **Tertio** p̄t̄ idē a simili in irrōpabilib. **Nā** piscis se tēptare potest ab esca si hamū suspicat. **Mūs** a cibo retis si dolum suspicat. **Anialia** a laq̄o canēt abscondito. **Cur** ergo homo se nō tēperaret a veneno luxurie. a cibo delectatōis. et a laq̄o demons cū talia vere cognoscat. **Vnde Eccl. vii.** Inveni mulierē amatorem morte. mulierē. id est. voluptatē. que corpus necat et anīmā.

Capitulum. ij.

Item de spēs luxurie et eiusdē fomētis tria sunt vidēda. **Primo** q̄ sint species luxurie. **Secundo** q̄ sint occasiones graues luxurie. ut cātus. tactus. et oscula. et q̄n̄ sint p̄ctā chozee et h̄mōi. **Tertio** q̄nta p̄ctā sint tact. oscula. et h̄mōi. quo ad gradus. **Primum** ad p̄m̄ notandum. f̄m **Tho.** secunda. ij. q. clxij. q̄ plures sunt differētie seu species luxurie. que ponūt. xxxv. q. f. c. lex illa. Et excedūt se in malicia f̄m q̄ gradus hic annumerant. **Prima** ē simplex fornicatio

Secunda pelor aduulterū. **Tertia** incestus. et vñ anq̄ aggrauat rapi. **Quarta** sacrilegiū. **Quinta** viciū p̄ naturā. **Dibus** istis peccat̄ p̄tra sextū p̄ceptū **Prima** ē simplex fornicatio q̄ est concubitor soluti cū soluta p̄i corrupta. qd̄ dī pp̄ stupr. qd̄ nō simplex fornicatio. **Intelligit** f̄m **Alex. de hal.** in suo tertio. soluti et soluta a vinclo matrimonij. p̄ sanguinitatis. ordinis religiosis. et voti p̄m̄tē. **Vñ** fornicatio pp̄te dī luxuriosus vsus. viduaz. meretricū. et p̄cubinaz. et tam corruptariū altariū. **Hec** simplex fornicatio semp̄ est mortale p̄m̄. **Quo** patz. i. **Thobie. iij.** vbi **Thobias** ait. filio suo. Attendē tibi ab oi fornicatione et p̄ter vxorē tuā nō patiar̄ crimē scire. **Crimē** autē importat p̄m̄ mortale. **Item** **Gal. v.** p̄missa fornicatione et alijs q̄būdā vicijs. dī. **Qui** talia agūt regnū dei non possidebūt. **Et. i. Cor. vi.** Nolite errare. neq̄ fornicari neq̄ idolis seruiētes neq̄ aduulteri. et cetera plura ibi ponit. **Et** sequit̄. **Nō** sez tales regnū dei possidebunt. **Eph. v.** **Scitote** qm̄ ois fornicator aut immūdus. aut auarus qd̄ est idolorū seruus. nō h̄z hereditatē in regno gei. **Vñ** **Numeri. xxv.** legūt q̄ cū fornicat̄ cēt ppl̄s israel cū filiabus **Moab.** iussit de. cūctos p̄ncipel ppl̄i suspēdi i partibus p̄ solē et occisi sunt de ppl̄o viginūquorū milia. **Ex** quo patz q̄ oēs sequētes spēs luxurie sunt sp̄ p̄ctā mortalia. q̄ quelibet species sequētū est maior q̄ simplex fornicatio. **Secōda** spēs ē stuprū. q̄ est illegitimū p̄cubitū q̄ virginalis irregularitas corrupit nulla p̄tione. s. p̄ugalī p̄cedēte. **Et** ē maior q̄ simplex fornicatio. **Nā** valde m̄lta mala ex stupro sequunt̄. **Primo** q̄ iniuriat̄ v̄gini si eā vi opp̄mit. vel si eā nō opp̄mit. tū eā seducit. pp̄ qd̄ si eā vi opp̄mit vñ seducit. tenet in foro p̄cie. ut eā ducat. aut

suū peccabit. statim hereditatē ex ali-
eno infirmitio. Propter hec omni lege
phibet adulteriū. z gravib⁹ penis pu-
nitur. Ideo sexto adulter extra oēm le-
gem peccat. Prō extra legē nature. q̄
dicit. Nō ubi nō vis fieri alteri ne fe-
ceris. Nullus autē est q̄ vellet vel velle
deberet q̄ alius cū sua vxore vel filia
luxuraret. Ideo Gen. xxvj. Abime-
lech statuit q̄ nō fuit de lege circūciso-
rū. vt quicūq; vxorem Isaac tangeret
occideret. Et lex romanorū fuit vsq;
ad Theodosij xpiani tpa. adulterā p-
petuo antro clausā manere. Et. ff. no.
li. x. c. iij. Lex hūana punit adulteriū
pena capitis. qd̄ hodie seruat i q̄bus-
dā xpianorū terris. Lex etiā vet⁹ diuina
sic dicit. Levit. xx. Si machab⁹ fuerit
q̄s cum vxore alteri⁹. z adulteriū ppe-
trauerit cū vxore primi sui. morte mo-
riat. Et Nūer. v. p̄ iudiciū zelotypie
adultere dicit. Si declinasti a viro tuo
ac si polluta es z concubisti cū al-
tero viro. his maledictioib⁹ subiacēbis
Det te de⁹ in maledictionē exēplūq;
cūctorū in p̄p̄o. patrescereq; faciat se-
mur tuū z tumēs uterū tu⁹ dirūpat
Septimo quodāmodo infames effi-
ciunt adulteriz adultere. Vnde vt su-
pra ap̄o romanorū vsq; ad tpa Theo-
dosij. adultera perpetuo clauso antro
tenebat z ea vt scortis lenones vt po-
terāt. h̄ Theodosius impator hāc pe-
nā in aliis cōmutauit. **Q**uarta spe-
cies luxurie est incestus. q̄ est illicitus
concūbit⁹ cōsanguineorū ad inuicem
in gradu phibito. siue sit inter cōsan-
guineos siue int̄ affines. Et peccatuz
hoc tāto est grau⁹ q̄nto gradus con-
sanguinitatis est p̄p̄ior. Q̄ntum au-
tem peccatuz istud sit detestabile. p̄t̄
p̄ ap̄lm. j. Cor. v. q̄ tradidit sathane il-
lum fornicatōrē q̄ cū nouerca sua for-
nicat⁹ fuerat. Et. ij. Reg. xij. Aman
quī sororē suā corruerat a fratre suo

Absolon interfecit⁹ ē. **Q**uinta spēs
est sacrilegiū. qd̄ est illicit⁹ p̄cūbit⁹ q̄
continentia deo sacrata ledit sine viola-
tur. Et dicit Alex. de hal. q̄ cōtinētia
deo sacrata dicit cōtinētia de religio-
sis p̄fessis sine vris sine mulierib⁹. z
in his q̄ susceperūt sacros ordines. z
qui votū p̄nēsse emiserūt. oīm ergo
taliū p̄cūbit⁹ sacrilegiū est. Dicit em̄
sacrilegiū violatio sine lesio. vel irre-
uerētia vel illicita vsurpatio sacre rel-
iuitio dñi. Et dī sacrilegiū q̄si sacri-
ledium. id est. sacru ledens. Quelibet
autē dictarū cōtinētiarū res sacra.
q̄ deo oblata. Et est actus religioſus
ipsa obseruatio talis castitatis. q̄a ad
diuinū cultū est ordinata z p̄ concūbi-
tū violat inuito domino. scilicet deo.
cui oblata est. Est autē hoc peccatū val-
de grande z grane p̄pter q̄d̄ inq;. Prī-
mo quia fit semp cum circūstantia vo-
ti fractionis. Et fm̄ apostolū primam
fidem tales irritam faciunt. Secūdo
quia ibi semp cōmittit̄ furtum vel ra-
pina. quia deo sacratur eo inuito. au-
fertur. quod tanto peius est. q̄nto sub-
tractū donū est incomparabili⁹. **Vñ**
Ecc. xxvj. Omnis ponderatio nō di-
gna est anime continentis. Tertio q̄a
vase deo sacrato imūde q̄s abutit. Si-
cut em̄ loco sacro q̄s luxurians v̄l pec-
cans aliter plus peccat q̄ extra tales
similia faciēs. Sic etiā plus peccat q̄
cū p̄sona deo sacrata peccat q̄ macu-
lat. p̄ira illō Esa. liij. Quidamim q̄ fer-
tis vasa dñi. **Vñ** sicut q̄ calcē in lutū
p̄iceret. sic z isti corpus deo sacratur
in lutū peccati p̄iciūt. Quarto de an-
gelo dñi. q̄ deo seruire deberet faciūt
demonē spurcissimū. **Vñ** Malachie
.ij. Absa face rdotis custo dñi scien-
tiam. z legē requirit̄ ex ore ei⁹ q̄ an-
gelus dñi exercitū est. Quinto de di-
uino facit homines bestialē. Deo em̄
sacrata p̄sona. vocatur deus. Vnde

Preceptum VI Cap. II

Exo. xxiij. Dns nō detrahes. Potest
em̄ sacerdos conficiēdo qđ nullus va
let angelus. z similiter dimitēdo pec
Scata. **S**exta species luxurie est pec
catū contra naturas. Per quā intelli
gitur omnis inordinata effusio semi
nis extravas sibi debitū in ordine ad
generationē. Predicando aut̄ de hoc
vicio publice debet quilibz cano^o esse.
et tm̄ in genere de ipso loq̄. taliter ta
men qđ qui rei sunt ex hoc valeant co
gnoscere culpam suā. s̄ spes̄z modof
hui⁹ turpitudinis nō expedit corā po
pulo particulariter explicare ne pure
aures maculent. z ne qđ facere discat
qđ ignorabat. Quilibet tamen distin
cte in confessione si re⁹ est se vjz a censa
re. z cōfessor prudēs de hoc caute vbi
oportet rimari. Sūt aut̄ hui⁹ nephan
dissimi peccati multi modi s̄m̄ Tho.
vbi p̄r⁹. Pr̄m⁹ vocat̄ immūdicies si
ue mollities. puta qñ sine concubitu
volūtate procuratur pollutio eā dele
ctationis venere. z fit p̄ cōtractū pp̄ij
genitalis siue alieni. z p̄ qđcūq; alios
modos illicitos quibus h̄mōi pollū
tio procurat̄ volūtate pp̄t̄ experiri de
lectationē venereā. Scđus modus et
peior fit qñ nō servat̄ modus natura
lis cōcubendi. z hoc fit qñtū ad instru
mentū. vel qđ nō ad debitū vas scz qđ
a nā ad generanduz deputatū est. aut
qñtū ad alios concubendi modos be
stiales aut̄ monstruosos. Tertius est
peior scđo z pp̄io vocat̄ sodomiticū
peccatū. qđ fit p̄ concubitū ad non debi
tum sexū. puta cū masculus cōcūbit
cū masculino. aut̄ femina cū femina. de
hoc peccō loq̄t̄ ap̄ls. Rom. i. Quartus
est pessimus qđ dicit̄ bestia. s. z fit per
cōcubitū rei. non eiusdē speciei. vt cū
qđ cōcūbit cū bestia. Hoc peccatū sexte
speciei videlicet viciū contra nām est gra
vissimuz inter oīa peccata carnis s̄m̄
Aug. de adulteriis coniugijs. Et p̄z

hoc tripl̄r. Pr̄mo qz gravissime hoc
deus puniit qz causa diluvij fuit s̄m̄
Methodium. Dñ Gen. vi. Dñs caro
coruperat̄ viam suā sup̄ terras. Om̄is
caro. i. homo. Et Gen. xix. Dñs pluit
sup̄ sodomāz gomorrā ignēz sulphur
de celo. Et Gen. xxxvij. Dñā funde
bat semen sup̄ terram. idcirco percussit
eū domin⁹. Scđo leges pena mortis
hoc peccatū. Dñ Levit. xx. Qui dor
mierit cū masculino coitu semineo mo
riat̄. Tertio infra bestiam hominem
mergit. Nulla em̄ bestia similla facit.
Non ergo mirū si vt sancti dicunt. et
Hieron. presertim in nocte natiuitatis
Christi. oēs sodomite occisi sunt. z se
re incarnari deus pp̄ter hoc viciuz de
sijt. Scđo principaliter videndū ē de
fomētis z nutrimentis specierū luxu
rie. Et sunt plura qđ vix sine peccō luxu
rie fieri p̄nt. vt visus mulieris incau⁹
auditus. cantus. locutio de venereis z
tactus. oscula. amplexus. z h̄mōi. nō
solū autē fornicatio z species luxurie
sunt peccata mortalia. sed etiaz prefa
ta impudica actū carnalis copule p̄
cedentiaz ad eū allicientia sunt pecca
ta mortalia quādo sūt libidinose citz
aliena muliere. vt quando qđ cū non
sua facit talia illa intentiō vt p̄ hoc in
sevel muliere excitet concupiscentiā ei⁹.
aut ipsam inclinet ad sui cōcupiscenti
tā. Qđ patz. qz Marti. v. dicit. Qui
viderit mulierē ad concupiscēdū eaz.
id est. eo animo vt concupiscat. Illud
em̄ nō est iam trillari solū s̄ plene cō
sentire libidini. z sequit̄. Nechar⁹ est
eam in corde suo. Sup̄ qđ dicit Chry
sosto. Qđ viris dñs hic loquit̄. h̄ etiaz
de feminis dicit. qđ mltomagis osculuz
libidinosis tactus z silia sūt mortalia
z p̄ra p̄ceptū. Nō mechaber⁹. Nō Et
prian⁹ in de v̄ginitate dicit. Certe ipse cō
cubitus ipse amplexus. ipsa confabu
lacio. z osculatio. z scđa dormitatio.

II
IV
crimen est. Itē nō solū deliberat^o con-
sensus in actū pcti mortalis ē morta-
le. s̄ etiā p̄sensus deliberat^o in delecta-
tionē pcti mortalis in veneris ē spe-
ctale mortale pcti. vt patebit ī nono
p̄cepto. q̄ plus p̄stī tactus z vīsus. z
h̄mōi. Dīc̄ tñ Tho. ij. ij. q. clīij. Dec-
caruz mortale dīc̄tur aliquid dupl̄r.
Vno mō fm spēm suam. Et hoc mō
osculū. amplexus v̄ tactus fm suam
spēm nō noīant pctm mortale. p̄st. n.
hec absq̄ libidine fieri. vel p̄pter con-
suetudinē patrie. vel p̄pter aliquā ne-
cessitatē aut rationabilē causā. Alio
mō dīc̄t̄ aliquid esse pctm mortale ex
sua causa. sicut ille q̄ dat elemosynas.
vt aliquem inducat ad heresim. z isto
modo tactus z h̄mōi vt dīc̄tū fuit p̄s-
us. sunt mortalia peccata. quia sunt
p̄pter delectationē morosam in ve-
neris. Tertio principaliter notandū
q̄ sicut malus pctm est adulterium q̄
simplex fornicatio. z sacrilegiū mal^o
q̄ adulterū vt p̄ms dīc̄tū est. Sic
etiā tactus. oscula. z h̄mōi inter a-
dulterantes. vel quēcūq̄ alie impudē-
tīte maiora peccata sunt q̄ inter ta-
lia que sunt soluti cū soluta. Et sic de
osculis sacrilegorū maiora sunt q̄ a-
dulteroz.

Capitulum. iij.

Et p̄terea aliud malū pec-
cato luxurie deseruēs. videlz
chorea. De q̄ videnda sunt trīs
Primo q̄ periculosus ludus sit. Se-
cūdo an possit fieri sine peccato. Ter-
tio q̄ sit peccatū mortale. Q̄tū ad
primū notandū. q̄ chorizare est p̄en-
losus ī dñs valde p̄pter septem. Pri-
mo q̄ chorea diabolicsz habet exor-
diū. vt refert maḡ hystoriarū. Nam a
sareptano quodam demone sic dicto
exordiū habuit. qui demon ī similitu-
dīne iauri gerentis ī humeris s̄-
gnam lune conculcare albe egrediēs

de flumine ab egyptijs ī die quodaz
festo cū tympanis z choreis ē venēra-
tus. Et sareptanus iste ī flumine n̄-
ll̄ ibidē gest^o ondu saltādo q̄s egyptij
secuti sūt ī terra chorizādo. Postq̄
aut sareptan^o eos excitauerat ad cho-
rizanduz euanescebat. P̄t̄ nūc loco
sareptanū vitula aliq̄. id ē. puella aliq̄
p̄re ceteris ducit. Secūdo q̄ scriptū
ra de maximo malis refert q̄ choreas
secuta sūt plūrimū. Nā Exo. xxxij.
cu3 Moyses appropinquasset ad ca-
stra. vidit vitulū z choreas. irat^o est val-
de. z protexit de manu tabulas. z con-
fregit eas ad radicē mōtis. deinde as-
sūptis secū filijs leui interfecit viginti
quattuor milia hoīm. Nam hodie ī
choreis vitulus p̄ quē designat̄ lasci-
uia venerat̄ neglecto dei seruitio. Sic
Matth. xiiij. saltatrix fecit amputa-
ri caput Jobis baptiste. q̄ maior int̄
natos mulierū nō surrexit. Et Ezech.
.xxv. dī. Pro eo q̄ plausisti manu z p̄-
cussisti pede. z gaudia es ex toto affe-
ctu sup̄ terrā. ecce ego extendā manū
meā sup̄ te z tradā te ī dīreptoz z inter-
ficiā te de popl̄s. Tertio dīsuadēda est
chorea q̄ ibi demon h̄z valde multa ar-
ma ad occidendū aīas. Mulier. n. vt
ait P̄tero. gladi^o ē igne^o. ibi em̄ videlz
ī chorea tot sūt gladij q̄t ad captēdū
vestib^o s̄t ornati. Ibi em̄ gladij acutio-
res. q̄ ad aspectū aī. retro. īfra z sursum
partiores. ibi ē gladij flāmel luxuriaz
accēdēs. ibi īsup arma fortiora ad
vincēdū. q̄ mulier ibi quā demon ele-
git ad Adā. Samsonē. David. Salo-
monē. Job. Thobiaz. ad filios isrl̄ se-
ducēdos. Mulier. n. ornata ē sagena
diaboli p̄ quā m̄f̄tū dīne īfinitā stul-
toz caput ad iteritū. Sic etiā ecōuerso
de viris ē intelligēdū. Diabolus. n. ī
p̄p̄ia specie nimis horribil̄ est. id p̄ v̄-
ru vel m̄f̄rē seducit. Quarto. q̄ ī
chorea q̄dammodo p̄tra omnia sacra

menta ecclesiastica excedit. **N**ā in ba-
ptismo patrinus ait loco baptizandi.
Acrenūcio diabolo z oibus pompis
eius. sed in chorea est pcessio diaboli.
vbi fistulatoz est cantoz. scholares pec-
catores. z trāsirus ad sinistra cōtra oz
dinē sit. cuius causa yespas. fmones.
z hmoi tales negligūt. **M**arrimonij
ibi fides facilliter etiā vltu violat. **C**ō-
firmationi. q̄ p chrisma signuz crucis
impōsit fronti. iurta sit p ferta z pepla
z cetera illicita q̄ sunt signa demonis
Penitētie sacro iusturātur qd̄ in q̄dra-
gesima recepat z iā se demonū exer-
citiū immiscēt. **E**ucharistia quā susce-
perat. sicut Judas. pcis statim ma-
culant. **E**xtrime vnctioni hī q̄ susce-
perunt ingratū sanitate collata. abntū-
tur in corpe toto. z spālter manib⁹ et
pedibus. **Q**uito chorizātes oibus
q̄ncq̄ sensib⁹ z mēb⁹ peccare pnt. vī
delicet. gressu ornatu. cantu. vltu z au-
ditu. **N**ā supbia z auaricia p̄uocāt in
nō habentib⁹ silia sic ipsi vestimēta.
luxuria ibi cōs est in corde. indigna-
tionē pcurat cū mulieres z puelle vo-
lunt a maritis vel parētib⁹ hē p̄ciosa
inuidia ibi pcurat cōtra eos q̄ magis
excellūt. gula nōnunq̄ sequit. z potis-
sime accidit. qz sicut gustato spū desit
p̄t ois caro. **F**m Greg. sic gustata car-
ne desipit dei famulat⁹. **S**exto. qz ml-
ta dissuadēt ineptam leticia choree et
alioz. **S**um⁹ em̄ in exilio sursum respici-
ciēdo. suspirādū eēt q̄ sum⁹ exules et
incerti de reditu. **I**ntra infern⁹ quem
intrare possum⁹. **E**t terra i quā sepul-
ti p̄uertemur. **A** dextris p̄spera. z a si-
nistris aduersa. q̄ nos peccare faciunt
Fm illud ps̄. **C**adēt a latere tuo mille
A tergo sunt nra p̄cā q̄ fecim⁹. **A**n-
te in q̄ cadere possum⁹. **I**ntra mordens
p̄scicta cū carne infecta. **E**t eē demo-
nū mltiplex pugna. **D**n̄ **H**ero. **G**la-
diū tenet hostis vt me perimat. ex oī

pte sunt p̄cula. **S**eptio dissuadēt **E**
choreas. sc̄oz z prudētū exēpla. **N**ā
refert Greg. li. iij. dialogo. q̄ v̄gint
denore. **M**aria virgo apparuit nocte
ei oñdens coeuas in albis puellas. q̄-
bus cū v̄go se adiūgere veller. **M**aria
ait vt nihil vltra leue ageret. a risu z lo-
cis abstineret. sicq̄ tricesimo die eis
lūgeret. qd̄ factū ē. nā v̄sio disparuit
virgo se a p̄fatis abstinuit. parētibus
mutationē mirātib⁹. v̄sionē aperuit
vigesimo q̄nto die febre corripit. z tri-
gesimo die in hora exitus **M**aria cū
puellis p̄noiatū vidit. quā virginē cū
Maria vocaret moritura clamauit vt
potuit. **E**cce dñā venio ecce dñā venio
z sic eadē voce sp̄m redidit **E**x q̄ p̄z
q̄ choree in epte leticie ab igressu re-
gnū ipediūt. **D**n̄ i vltis p̄hoz de **S**o-
crate legit q̄ ceroniā veniit. p̄p̄m q̄ ibi
in luxuria lapsum auctoritate sua ad
vltū frugalitātē reuocauit. matronas
a viris separatas. z p̄eros a p̄ntibus
ad pudicitiaē ad debita societātē obse-
quia suo studio reduxit. iduicq̄ ma-
tronas vt auratas vestes ceteraq̄ sue
dignitatē ornāmēta. vī luxurie instru-
mēta deponerēt. z i **I**unonis edē de-
lata ipsi deē p̄secrarēt. docēs vera ma-
tronaē ornāmēta pudicitiaē eē. **Q**uo
ad. ij. p̄ncipale. **A**n chorizare sit p̄ctm̄
Rn̄. **F**m **A**lb. i. iij. dif. xvj. q̄ chorea z
hmoi ludi sine fiat cantu. siue musicē
Fm se nō sūt mali qz p̄nt bñ fieri alq̄n
Sed ex triplici cā p̄nt fieri mali ex cir-
cūstātia. **Q**uaz vna z p̄cipua ē mala
intētio. vt qñ sūt ad oñdendā lactātā
z p̄uocādaz libidinē. sic vere oēs mō
exercent. z iō etiā eccl̄astice p̄sone ta-
lia deposuerūt. qz etiā insignis gaudij
nō ē cōscandū cū p̄ctōib⁹. **A**lia cau-
sa est qñ nō sūt suo tpe. vt tpe tristicie
qz sicut dicit **E**cc̄. xxij. **M**usica i lu-
ciu impozuna narratio. **E**t h̄ mō inf-
dicit penitēti ne sit i ludis. qz oū peni-

tet. tēps est flendi. Tercia causa ē ex officio psonē supra. sic clericis interdicit venatio. et alij ludij. qz in forte dñi electi alijs exercitijs debēt occupari. Puto autē qz qnqz cōcurrētib⁹ ad choream. nō sit reprehensibilis. Primū qz sit debito tempore. sez gaudij. sicut in nuptijs. vel tēpore victorie. vel liberationis hominis. vel patrie. vel aduentus amici de terra longinq. Scdm ē qz sit cuz honestis psonis. de qbus nō oritur psumptio mali. nō cum leccatoribus vñ meretricibus. Tertiu qz fiat a psonis secularibus. qz monialibus monachis et clericis. ppter hoc qz in alijs debent occupari oēm choreā puto illicitā eē. Quarto qz honesto mō fiat. nō gestulationibus nimis inhonestis vñ inordinatis. Quintū ē qz cantus excilians in talibus et musica nō sint de illicitis. s; de moribus vel de deo. De melodia autē nō est curādū. vt puto. qz in talibus necesse est fieri melodis leuē qz aliquatiter exprimat modū chorizandi.

¶ Quo ad teriū pncipale qñ chorizante sit pccm. Querit virū peccent moraliter choreatrices ducendo choreas huiusmodi illicitas. siue in festis siue in pfectis diebus. An. Guil. sup. Ray. Credo qz sic. si hoc faciāt causa incitādi vñ se vñ alios ad libidinē. aut si choreas ducunt de psuetudine. licet b nō faciūt corrupta intēsiōne vt dictus est peccant moraliter. siue in diebus festiuis hoc faciāt. siue pfectis. cū inspicētes adeo pnoctēt ad libidinē qz dicat Hiero. in quadā omel. qz non credit viro si dicat se illesum euasisse a spectaculis talium. cū Dauid ex eo qvldit Bersabee. lauāt se ad libidinē pnoctatus sit. Si autē aliqz vñ aliqz mulier raro et siue aliqz corrupta intēsiōe immisceat se hmoi choreis. nō audeo dicē qz sit mortale pccm. s; nec audeo eū vel eā excusare et assecrere a pccō

mortalis. cū se ingerat pcculo pnoctādi alios ad libidinē. et ipso facto videat approbare choreas. et exemplo suo auctoritatē alijs similia faciēdi prestare. hec ille.

Capitulum. liij.

¶ Hinc de actu pugalī qñ sit in mrimonio videnda sunt tria. Na fm Alex. de bal. et Tho. in mrimonio triplex est in genere pccbltus. Prim⁹ licit⁹. Scds fragilis. Tertius imperuosus. Licitus sit tripliciter. Primo cā suscipiēde plis ad diuinū cultū educāde. et sic ē in officiū multiplicāde nāe. Dñ. j. Timoth. v. Volo iuniores nubere. filios pcurare. Est igit cōcubitus in mrimonio meritorius et virtuosus actus. qz dicit castitas cōugalī. qñ sit solū cā plis pereāde. et religiose educāde ad ampliandū cultū diuinū. et sic tūc assunt alle debite circūstantie. ē actus virtuosus qz dñ religio. Scdo est meritorius et virtuosus actus mrimonialis. qñ alias est bñ circūstantionar⁹. et sit solū cā reddēdi debitū alteri pugalī. qz tūc est act⁹ iusticie qz vñ cuiqz reddit qd suū ē. Dñ. j. Cor. vij. Proxi vir debituz reddat. Tertio est meritorius qñ alias nihil illicitū intēsiōne. et sit solū ab vno pugalī ppter vitare fornicationē i altero quā alias i eo facile canere nō posset. Et sic ē in remediū cōcupie. j. Cor. vij. Quisqzqz hēat suā vxorē rē. vt si vir videat vxorē de alio tētari. et adhibita diligētis sufficiētī i cōsorbēdo adhuc. timet de malo fornicatōis ei⁹. et ad eā nō petētem accedit nō ppter pleni h̄m̄ vt ponat remediū fornicatōis ei⁹. Aut ecōuerso si mulier videt vñ in adulteriū inclinari. et ab eo petit debitū rē. tales merent. Sic etiā meret mulier moderatū ornatū portādo. solū iō ne marit⁹ ppter vxoris pemptū adulteret. vñ. j. Cor. vij. Mulier qz nupta est cogit

Preceptum VI Cap. III

eat q̄ mūdi sunt quō vīro placeat. Ex-
tra illos tres casus ē pctm̄ act⁹ p̄inga-
lis interdū petēti solū. interdū reddē-
ti r̄ p̄scētī. interdū ventale. interdū
mortale. **De xv̄ De. de pala. poit in**
liij. sit licit⁹ act⁹ q̄to q̄n q̄s peti debi-
tū p̄pter vitā dā fornicationē in semet-
ip̄o. S̄z q̄rit p̄t scdm̄ modū. Q̄trum
utere p̄iugū teneat sub p̄cepto alteri
reddere debitū. R̄n̄. fm̄ Tho. Sco. et
m̄gr̄m̄ i. liij. dis. xxxij. q̄ q̄libet p̄iugū
teneat ex p̄cepto alteri petēti reddere
cōiugale debitū. exceptis casib⁹ rōna-
lib⁹ postea exp̄m̄ d̄s. Pr̄z p̄ vba ma-
gistr̄i dicentis. vbi p̄us. Cū in oib⁹ vir
presit v̄xori vt caput corp̄. Est em̄ ca-
put mulieris. In soluēdo tñ debitum
carnis pares sunt. Jo apl̄a v̄tr̄iq̄ p̄c-
pit in hac cā sibi inuicē subijci. dicens
j. Cor. viij. Vir v̄xori debitū reddat.
sicut v̄xori v̄ro. q̄ mulier nō h̄z p̄tēz
corp̄is sui. s̄z vir. sicut vir nō h̄z p̄tēz
corp̄is sui s̄z mulier. Ex q̄b⁹ p̄z q̄ in con-
tractu m̄rimoniij vir dat corp⁹ suū v̄ro
et ad actū m̄rimonialēz cōuēso mu-
liervi. Dñ̄ sicut ex diuino p̄cepto r̄
de rigore iusticie tenet hō nō auferre
alienū iusto dño. Ita tenet ex p̄cepto
r̄ iusticia alienū reddere petēti. q̄ cuz
vnus p̄iugū peti corp⁹ alteri⁹ ad actū
m̄rimonialēz h̄ fm̄ debitū vsū. tunc
teneat reddere nisi habeat legitimā ex-
cusationē. alio facit p̄tra dei p̄ceptum.
nō restituēdo alienū. Et si alter p̄t h̄
incidit in fornicationē. etiā nō reddēt
aliquo mō impurandū ē. Et intelligē-
dum ē illud siue explicitē debitū pe-
ratur̄ vt p̄ vba. siue implicitē. vt p̄ aliq̄
signa. S̄z aut̄ hi casus i q̄bus etiā
petēti nō tenet reddere. Primus. q̄n
petēs amisit ius petēdi. vt q̄n fornicat-
us ē. r̄ hoc alter. publice constiterit.
tñc em̄ nocēs p̄dit ius petēdi. r̄ t̄bo
innocēs p̄t eū repellere. nec tenetur
reddere nisi postq̄ ip̄m nocentes sibi

recōciliant carnaliter sibi cōm̄scēdo
Rō dicti ē. q̄ ex quo non seruauit no-
cens siue fornicatōs fidē. alter nō tenet
ei seruare fidē. nisi vt nō cōm̄scent al-
teri. Dñ̄ dicit Tho. in. liij. dis. xxxv.
ar. j. Vir p̄p̄lo arbitrio p̄t d̄mittere
v̄xorē quo ad thoriū debitū videlz ne-
gando. q̄ cito sibi cōstat de v̄xoris for-
nicationē. nec tenet ei reddere debitū.
nisi p̄ ecclesiā cōpellat. Q̄trum v̄o ad
cobabitationē non p̄t d̄mittere v̄xo-
rem fornicariā nisi iudicio ecclie. hec
ille. Et cōuēso de v̄xore respectu viri
De isto loquitur x̄ps Mat̄. v. Qui
d̄miserit v̄xorē suam nisi p̄t fornicat-
ionēz. Scōs casus ē. quando nō dū
acquisiuit ius petēdi debitū. vt in tpe
post matrimonij contractū. s̄z nō dū
consummatū. quia interim p̄t intra-
re religionez. Immo fm̄ Guilb. pec-
cat mortalit̄ qui a b̄ndictionē nupti-
alē v̄xorē cognoscit in locis vbi cōsue-
tum ē b̄ndictionē adhiberi. Tertio ca-
sus ē fm̄ Thom̄. quādo marit⁹ reddēt
impotēs ex causa ex m̄rimonio secura.
puta si prius debitū reddidit. r̄ ex
hoc factus ē impotēs ad iaz reddēdū.
tūc mulier nō h̄z ius petēdi. r̄ tunc in
petēdo magis se meretricēz ostēderet
q̄ cōiugē. Quartus ē q̄n quis maiorē
v̄nculo astrictus ē ad nō reddēdū. eo
q̄ vergit in notabile nocumētū sanita-
tis sue. tenet homo plus ad p̄seruatio-
nē sui q̄ ad redditionē debitū. vt quia
p̄sona infirma ē. aut p̄babilit̄ timeret
ex redditōe ei⁹ infirmitas. Dicit autēz
Tho. Si mulier infirmat certum ē q̄
ex carnali coitu ei periculū imminet.
Quintus ē q̄si verisim̄l̄ vt probabiliter
timet de piculo extincionis fetus aut
abortu. tūc neuter tenetur reddere al-
teri. quia maiorē vinculo tenet ad ca-
nendū occisionē fet⁹ in v̄tero pregnan-
tis. aut vt nō nascat abortus. q̄ teneat
tur reddere debitū. Sextus non te-

nec reddere debitu i sacro loco. qñ nō
sacer locusz apt^o haberi pōt. qz als ir
reuerētia fieret loco sacro q̄ pollueret
z recōciliatōe indigeret. vt tenet Jo.
an. Posti. Archi. de p̄sēra. dis. j. eccle
sijs. c. j. h̄ qñ altus loc^o q̄ sacer ha
beri nō possz. tūc ibi teneret quis fm
Alb. reddē debitu. Nec etiā reddere
licz debitu. nec q̄s tenet i loco etiā nō
sacro q̄ est i publico. vt deducit Aug.
de ciui. dei p̄ra Diogenē. Septim^o
casus. qñ cōiuges pari cōsensu uoneft
cōinentiā in domo. tūc neuter tenet
alteri debitu reddere. imo neuter pōt
votū renocare. vt p̄z p̄ Aug. ad Gdici
am. Et ponit mgf in. liij. dis. xxxij. h̄
est. qz vterqz resignauit iuri suo. Dicit
nūc ē. fm De. de palu. q̄ dicit in. liij.
Generaliter verū ē. qvbi p̄iūgt alicui
nō pōt. p̄uideri alter de securitate vi
te sue nisi aliū p̄iugem dimittēdo. nō
tenet ei debitu reddere. nec cohabita
re cū p̄iculo corpis sui. Nonus ē. vbi
vna pars copule ē infidelis v̄ incidit
in heresim. De q̄bus tñ ista ē p̄clusio.
qz qñ duo tpe legis euāgelice cōtraxer
unt m̄fimoniu extra legē xpianorū.
si alter eoz solū p̄uertit. tūc non tenet
cōuersus reddere debitu infideli. nec
eidē cohabitare. h̄ statim dñt separari
si admonitus noluit conuerti. Si v̄o
inter xpianos v̄ cōiugū heresim in
cidit. alter pōt eum dimittere quoad
cohabitationē ipalem quousqz corri
gat. Svt dicit Tho. h̄o p̄pter vnum
actū infidelitatis pōt dimittere. h̄ p̄p̄
cōsuetudinē que p̄tinaciā ostēdit. qz ex
tali infidelitas p̄fici. Ex supradic^o p̄z
q̄vntus cōiugū tenet debitu reddere
alteri cōiugū qui oino vult debitu
exigē. etiā lepro. o. lz et cohabitare nō
teneat. Item menstruata qñ vir scit et
oino instat. Itē tpe quātū cunqz sacro
qñ maritus non vult desistere. In tali
bus aut exactus d̄z per moderataver

ba ab incōtinētia retrahere anīmū al
terius si pōt sine p̄iculo fornicatōis al
terius. Dia ista diffuse tangit Thom.
in. liij. Dñ si in talibus reddens pebi
tum nō faciat illud causa cōcupiscen
tie. h̄ solū p̄pter reddere debitu. sic ob
ligat. meret. z grauiter peccaret si nō
redderet. Patet igit p̄mū qñ videlicz
actus p̄ingalis sit licitusz meritoz.
Dicitū est sc̄do q̄ alius ē actus fragi
lis m̄fimonialis. Et fit multip̄r. et ip̄
est peccatū veniale ad minus. Primo
qñ sit cōcubitus solū causa delectatio
nis experēde in cōiuge. ita tñ q̄ non
vellet p̄ tali delectatōe experēda ac
cedere ad assensū. si tūc nihil aliud in
ordinatū interueniat ē veniale p̄missi.
Itē qui cognoscit vxorē causa p̄sita
tis peccat. qz q̄rit p̄ ineptū mediū san
tate. sicut qui p̄ baptisimū quereret sa
nitatē. Itē cognoscenayxozē causa vl
tandē fornicatōis in se peccat. fm Au
gustinū. Itē qui cognoscit vxorē post
partuz ante purificatōnē ob hoc pre
cise nō peccat mortaliter. Itē qui i die
festo peti debitu sine contēptu t̄pis
et euāgelice exhortatōis nō peccat
mortaliter. Itē qui petit debitu in lo
co sacro qñ aliū locū habere non pōt
peccat venialiter fm Alb. si exigit cu
gemitu. qz scz sine vsu m̄fimonij esse
non pōt. In his casibus cōiter docto
res tenet q̄ actus m̄fimonialis potest
sine p̄cō mortalit fieri. Sed sunt alij
casus in q̄bus p̄iculū est. vel nō tam se
curū an sit veniale vel mortale exigere
z reddere debitu. Prim^o q̄ reddit de
bitū ante b̄ndictionē nuptialē. vel an
teqz in facie ecclie cōtrahat. Itē q̄ exi
git a muliere menstruata q̄ est nālter
mēstruata. Itē de mēstruata nālter
que voluntaria reddit z cōplacenter.
Itē qui peti in loco sacro cū aliū lo
cum habere p̄ffer. Dicitū est tertio q̄
quidā m̄fimonialis actus ē impetuo

sus. et fit communiter cum peccato mortali. **P**rimo qui querit delectationem in actu matrimoniali extra limites matrimonij. sicut videlicet quod paratus est idem facere cum uxore etiam si non esset coniunx. et est mortale peccatum. Et dicitur ardenter amator uxoris. Secundo impetuosis est. qui fit causa satiationis libidinis. et homo se ad hoc provocat per meretricias blandicias vel de industria viri calidius et valde incensus. aut per alium modum huiusmodi actus a se quasi exigit propter satietatem delectationis. Tertio fit concubitus contra naturalem modum. ut cum omittitur debitum vas. et hoc semper est mortale peccatum. quia proles sequi non potest. et intentio nature totaliter frustratur. Quarto est impetuosis. quando fit contra naturalem modum etiam ad debitum vas nature. ubi tamen de proposito corporis bene sustineret naturalem modum. Est autem modus talis secundum Albertum multiplex. Primus modus est malus quando concubitus lateraliter fit. Secundus peior qui fit sedendo. Tertius adhuc peior qui fit stando. Quartus est pessimus qui a tergo. Ubi dicit Thomas. Ubi omittitur debitum modus concubendi solum quo ad situm non est semper peccatum mortale ut quidam dicunt. et est quicquid sine peccato. sicut quando dispositio corporis aliam modum non patitur. hec ille. Sed alij dicunt secundum Albertum. quod est contra intentionem nature. et impedit conceptio. et est signum concupiscentie mortalis nisi dispositio corporis alium situm exigeret quam naturalis situs est. ut fieri posset propter egritudinem vel pinguedinem vel periculum suffocandi feru. aut propter aliam causam rationabilem. Quinto fit concubitus impetuosis cum sit tempore prohibito. et potissime peccat ille qui perit. Sexto cum sit in loco indebito. ut in sacro vel in publico in scandalum aliorum. Septimo qui accedit ad impregnationem viciniam partium ubi timor est de abortu. Octavo cum quis ac-

cedit ad menstruatam saltim naturaliter menstruum habentem. Ubi videtur secundum Scotum. quod peccat scilicet peccat mortaliter. quia ut dicitur non est verisimile quod lex noua minus intendat castitatem quam veteris. h. Leviticus. xx. dicitur. Qui colerit cum muliere in fluxu menstruo et reuelauerit turpitudinem eius. ipsa quoque aperuit fontem sanguinis sui. interficientur ambo de medio populi sui. Hoc autem secundum Scotum non infligit nisi pro mortali. Contra tenet sicut Scotus. sanctus Thomas. ad idem declinare videtur in. iij. Ubi glossando illam auctoritatem dicit. quod intelligit quod uterque voluntarie consentit. Non videtur impetuosis in eo qui perit debitum postvorum continentie a se emissum pari consensu aut ante matrimonium emissum. cum quo non est dispensatum. In prefatis casibus oibus actus matrimonialis est peccatum mortale vel multum propinquum mortali. Notandum tamen pro intellectu noni modi. quod ille qui vouit castitatem et praestat matrimonium intentione consummandi per carnalem copulam peccat mortaliter. secus si solummodo coniugaliter societatis. Item quis qui vouit continentiam perpetuam non peccat mortaliter post primum actum matrimoniale. peccati iugis simpliciter vel explicite debitum reddendo. secundum multos tamen peccat mortaliter debitum a iuge peccando. nisi secum fuerit dispensatum. Item sicut neuter iugum potest continentiam vouere sine consensu alterius. sic etiam probabilius est quod neuter posset vouere nolle petere debitum sine alterius consensu. Omnia illa sunt de mente sancti Thomae. in. iij. Item qui vouit continentiam perpetuam etiam peccat mortaliter. Primo actu matrimoniali per quem consummat matrimonium. quia votum seruare poterat post tractum religionem iurando quod non fecit.

Capitulum v.

Quoniam ventris ingluuies sit causa
et mechiez luxuriae patitur in

primis parētib⁹ qm̄ post cib⁹ statim
erubuerūt Gen. iij. Et Ro. xij. Non
ambulemus in cōmessatiōib⁹ ⁊ ebrie
tātibus. Et sequit. Nō in cubilib⁹ ⁊
impudicitijs. Idē parit in sodomit
tis. Dñi Ezech. xvj. Hec ē iniquitas so
roris tue sode. superbia. saturitas
panis ⁊ abundantia ⁊ octū ipsi⁹ ⁊ filiar
ei⁹. Idcirco devicio gula tria sunt vi
dēda. Dñi saluator Luc. xxi. ait. At
tendite ne grauent corda v̄a crapula
et ebrietate. Crapula id ē cruda epu
la. ideoq; devtroq; vidēdū est. Primo
de gula in genere. Secōdo de sobrieta
te. Tertio de ieiunio quō ad illd tene
amur. Pr̄m̄ ad p̄mū tria dicent p̄n
cipaliter. Primo qd sit tēperantia ⁊ et
quid gula. Secōdo que sint spēs gula.
Tertio qñ sit mortale vel veniale pec
catū. Dñi ad p̄mū notandū q ad itel
ligendū qd sit viciū castrimargie con
gruit scire quō abstinēdū sit. Est autē
abstinētia sumptio vel subtractio cibi
v̄l potus fm̄ q̄ recta dicit rō. Unde
ij. Pe. j. Ministrare in fide v̄a virtū
tem. in virtute autē scientiā. in scientiā
autē abstinētiā. Ex q̄ p̄ abstinētiā fe
ri oportet fm̄ scientiā. videlz quantū
oportet sumendo. q̄lta oportet. vbi o
portet. qñ oportet. ⁊ p̄ qd oportet p̄
cōgruētia hoim bonoz cū quibus vi
vit homo. ⁊ p̄ cōgruētia p̄sone sue ⁊
p̄ suē valitudinis. cōsuetudinē. etatē.
laboris. roboris. ⁊ incōmoditatē. neces
sitate v̄l cōgruētia. vt dicit Aug⁹. in li.
de qd. euāgelij. Et fm̄ regionē in qua
quis degit. qz in vna citius sumit cib⁹
q̄ in alia sic de tpe. Secōdo notādū.
q̄ corpus nobis datū est vt seruiat spi
ritui n̄ro ad opa bona q̄ in hac vita nō
pōt spūs exercere sine corpis ministe
rio. sed cibus. potus. somnus ⁊ h̄mōi
sunt nobis data. vt per eorum vsuz cō
seruemus corpus p̄o posse in tali ha
bitudine vt sit benē ⁊ dispositū ad sp̄it

ritū seruiendū. sicut instrumentū bo
num ⁊ aptum deseruit expedite artifi
ci ad laborandum. Est ergo regula q̄
tūc homo temperare v̄it i cibo ⁊ po
tu. quando in eis talem modū seruat
in quantitate ⁊ q̄litate v̄icib⁹. ⁊ sic de a
lijs circūstantijs. q̄ p̄ hoc corpus suū
in tali statu ⁊ robore ponit. ⁊ cōseruat
q̄ ipse possit facere ea q̄ sibi competūt
fm̄ officiū ad vitanduz vicia. ⁊ de die
in diem p̄ficiendū in virtutibus. Idē
intelligēdū de somno ⁊ vigilia. ocio ⁊
exercitio. ⁊ similib⁹ ad corp⁹ p̄tinenti
bus. v̄vult Aug. in li. de morib⁹ ecclē
sie. Dñi autē signāter q̄ sunt inspicēda
etas. cōplexio. p̄suetudo. ⁊ siliā. qz iu
uenis valet qd nō valet puer. san⁹ qd
nō valet infirmus. paup valet qd non
dives. Dñi si dives delicate nutritus.
statim vellet grossa sumere. infirmare
tur. Idē dicit de diuitib⁹ Aug⁹. de verb
dñi. Pr̄ant diuites p̄suetudine infir
mitatis sue. sed doleant se aliter non
posse. melius em̄ vellet si aliter possēt.
Tu ergo dives vitare cibus electis ⁊ p̄ci
osis. qz sic cōsueuisti. ⁊ aliter non po
tes. qz si cōsuetudinē mutas egrotas.
Cōcedit ergo tibi vitare subtilibus. da
paupibus supflua. vitare preciosis. da
paupibus vilia hec ille. Sic etiā senex
indiget meliorib⁹ q̄ iuuenis fort⁹. Si
militer delicate p̄plexionat⁹ indiget p̄
bono statu sui corpis subtilioribus ⁊
magz delicatis q̄ robust⁹ ⁊ grossi cor
poris hō. quē panis ⁊ legumina plus
accenderēt q̄ aliter carnes. sic etiā fm̄
officia antēdēdū ē. qz fabū v̄l silez me
chanicū plus ⁊ crebri⁹ oportet come
dere. ⁊ si forte grossiora sufficiūt q̄ in
sūdanti studio aut sp̄irituali exercitio
Tertio notādū fm̄ q̄ aliqui varias
intentiones habent qui sumunt cibū
aut potū moderate fm̄ hoc etiā sunt
diferse abstinēte. Et sunt sex. quarū
vna sola virtus est. Dñi verus. Absti

net eger. egens. cupidus. gula. simia. virtus. Prima abstinētia dicitur medicinalis q̄ fit solū p̄p̄t sanitatē corp̄is cōseruandā aut recuperandā. et nō est virtus. quia ibi deficit optima circūstantia q̄ est finis debīt⁹ in secūdo notabitur tactus. Dicitur autē solū. q̄ si abstineret p̄pter sanitatē corp̄is nō ibi sistēdo. s̄ etiam in bonis virtutibus dei obsequium ordinādo esset meritoria. Secūda dicitur abstinētia auaricie q̄ fit solum ad parcendū expēsis. nec virtus est. Dicitur etiā solū. q̄ si abstineret p̄pter minus expēdere nō ibi sistēdo. s̄ vltim⁹ referēdo in fines debitos. vt p̄pter misericordie opa faciēda. vel sibi rōnabiliter in futurū p̄uidēdo. vel ad laudē dei et ad similia. tūc virtus eēt q̄ saltē alie circūstantie debite illi eēt. Tertia dicitur paupertas. q̄ fit solū ex necessitate pecunie. nec ista est virtus nisi pauper non habēs vnde laute viueret abstineret contentus de his q̄ habet. tamen cum illa intētionē q̄ si etiā multis possideret. nollet laurius viuere. ex quo illud sibi sufficit p̄ cōueniētī cor poris valitudine. s̄ si vellet sic viuere p̄pter deum illa esset veravirtus abstinētie. Quarta vocat̄ abstinētia hypocritis q̄ fit p̄pter hominū inanē gloriam. et hec est semp̄ mala. Quinta ē religiois q̄ fit s̄m̄ dictamē recte rōnis p̄pter deū. modo dicto in notabili secundo. Sexta addit cū quis rōne gule se iunat. id est. q̄n̄ quis abstinēt solū vel p̄ncipalit̄ p̄pter hoc vt postea delectabilis comedat. **¶** Quarto notandum q̄ gula opponit̄ r̄pante et abstinētie. Et est actual duplex gula. Vna interior q̄ est animalis et imoderata appetitio imoderate edēdi aut bibēdi p̄pter concupiscētīa cibi aut potus delectabilis. aut ipsius delectatiōis. Sed exterior actualis gula ē imoderat⁹ eius aut potatio ab interiori iordinata.

ta edēdi aut potādi appetitioe imperatus. Dicitur p̄mo q̄ est animalis appetitio. ad differētiam famis et sitis que sunt appetitiones nales. nec subijciuntur rōni. Gula autē est appetit⁹ animalis. quia ē appetitio actualis existēs in voluntate aut in sensualitate. a voluntate tū aliquo modo depēdens et rōni potēs subijci. Dicitur secūdo appetitio nō delectatio. Pro quo notandū q̄ circa sumptionē cibi aut potus tria sunt considerāda. Prima ē ipsa delectatio q̄ est in sumptionē ciborū aut potuum. et ista delectatiōne virtus r̄pantie seu abstinētie non auferit. nec videtur eam moderare. quia naturalis est huiusmodi delectatio. et ē maxime in abstinētibus. quib⁹ panis plus sapit q̄ gulosis pisces aut carnes. et h̄ p̄pter naturalē appetitū necessarij cibi sibi. Secūdu ē concupiscētīa. et illa ē amor et desiderū delectatiōis q̄ est in ciborū et potuum sumptionē et est. Delectatio em̄ expta in cibis et potib⁹ causat amorē et desiderū sui. Et ista concupiscētīa moderat virtus abstinētie ne sua magnitudine faciat excedere circa cibos et pot⁹ p̄tra bonū rōnis eos sumēdo vel appetēdo vltra debita q̄ntitatē. q̄litate. tēpus et similia. Tertius est actus interior et volitio sumēdi cibū. aut exterior actualis sumptio ab interiori volitioe impata. q̄ volitio causat habitū abstinētie. p̄mptē et faciliē inclinātē ad debite sumēdū victū. **¶** Vnde gula nō ē delectatio causata ex sumptione cibi aut pot⁹. s̄ est animalis appetitio seu concupiscētīa iordinata. Dicitur tertio q̄ ē appetitio iordinata. Nō em̄ ois appetitio edēdi aut bibēdi animalis est gula. sed appetitio iordinata. vt cuius quis voluntarie vult appetit cibum vel potum aliter q̄ s̄m̄ dictamē recre rationis. vt scilicet si plus q̄ oportet. ante tempus. et sic de alijs circūstantijs

Dicit quarto propter concupiscentiam cibi delectabilis. Nam si quis excedit in qualitate. in quantitate. aut finem aliam circumstantiam. Ita quod appetat aut sumat cibum plus debito aut delicatiorē quā necessarium sit. aut ante debitam horam. et non propter concupiscentiam. sed estimans sibi necessarium. non pertinet hoc ad gulam. ut dicit **Thom.** scda. ij. q. cxi. vij. sed ad quasdam imperitiam. nec est semper peccatum. quia non potest semper ab homine vitari. **Unde dicit Grego.** ij. moral. Quia pro esum voluptas necessitati miscetur. quod necessitas perat et quid voluptas superpetat. ignoratur. **Et Aug.** x. p. f. Quis est dominus qui aliquantum extra metas necessitatis cibum non sumat. Sed si quis propter concupiscentiam. id est. amoris et desiderii delectationis quod habet in edendo et potando. excedat mensuram in edendo et potando. hoc est gule. siue sit exterior sumptio siue sola interior volitio vel appetitio. et semper est peccatum. **Secundo** principaliter videndum est que sint species gule. Sunt autem plures. **Quinque** ponit **Grego.** super illo **Gen.** xxv. ubi **Esau** ait **Jacob.** Da mihi de hac coctione rufa. **Et** sumit ex. xxx. moral. **Et** omnes sunt secundum omissionem defectum circumstantiarum principalium quod requirunt in virtute abstinentie. **Unde dicit Augustinus.** Pre. xpe. laute. nimis. ardenter studiose. **Prima** est cum ante debitam horam sumit cibum aut potum sine rationabili causa. sed solum ex inordinata concupiscentia ciborum aut potuum. **De** talibus dicit apostolus **Phil.** ij. **Quorum** deus venter est. quia primo querunt regnum dei sui. Regnum autem dei eorum esca et potus est. **Secunda** est quando homo querit lautiores et preciosiores cibos. quos non requirit supra dicta sui corporis validudo. nec honestas statum aut persone. sed in eo causat inordinatum amor delectationis quod in talibus est. **Sic** filii israel **Numeri.** xj. carnes desiderabant. et puniti sunt. **Et** **Luce.** xvj. dicit epulo epulabatur quotidie splendide. **Quo** dicit **Seneca.** **Pala-** tum tuum fames excitet non saporos. **Tertia** quando homo ea quod in cibis aut potibus sumenda sunt vult et appetit ea nimis accurate preparari. frigidando. assando. elixando. et per diversa exquisita condimentorum genera. ut homines ad superfluum sumendum non solum incidit gustu per diversos et delicatos saporos. sed etiam visu per varios colores. et olfactu per multimodos odores. **Sic** fecerunt filii belij. **j. Reg.** ij. quod ut dicit magister in **hysto.** scholastic. antequam adoleret adipem. tollebat ab offerentibus crudas carnes. ut lauti sibi procuraret. **Tales** sunt sicut bestie ruminantes studiose. videlicet meditates de accuratis. **Sed** differunt ab eis quia bestie post cibum. isti autem ante ruminant. **Quarta** est quando homo nimis in quantitate excedit in cibo vel potu plus sumendo in quantitate quam sibi necesse sit ante conveniens. magis propter delectationes se implet quam reficiens. **Hec** una fuit causa subversiois sodomie. **Unde dicit Ezech.** xvj. **Ecce** hec fuit iniquitas sororis tue sodomie superbia. saturitas panis et abundantia et oculi ipsius et filiarum eius. et manus egeno et pauperi non porrigebat. **Quinta.** cum homo nimio desiderio et audacitate vitium quodammodo vorat sicut lupus vel canis famelicus. **Sic** fecit **Esau** **Gen.** xxv. **Quia** **Jacob** coquere pulmentum. venit **Esau** lassus de agro dicens. **Da** mihi de coctione hac rufa. **Et** sequitur **En** mortuus. et sic accepto pane et lactis edulio vendidit primogenita sua. **Unde** dicit **Augustinus.** **Melius** est piscibus vesci more domini quam lenticulam more iumentorum. **Item** idem. **Mallem** pisce comedere cum domino. quam lenticulam cum **Esau.** **Sexta** species est cuius quis nimis frequenter sumit cibum aut potum. **Hec** fuit una causa damnationis diabolici **Luce.** xvj. quia epulabatur quotidie

Preceptum VI Cap. VI

splendide. Sufficit enim homini sano quod non est puer aut infirmus labore quantum bis in die sumere cibum, aliter facere morem porcorum et bestiarum est seruire. Est enim pro uerbis uulgare. Semel sumere cibum est diuinum, bis humanum, ter et ultra bestiarum. Septima est noua et incosuetasumere. Dec est enim causa quare finis sua perit odium bestie diutius uiuit quam homines quod uiuat quorum periodus, id est, spatium uite est finis. In ipsis septuaginta annis si autem in poteratibus octuaginta annis amplius eorum labor et dolor, quod homines quodam noua et incosuetasumere cibaria, bestie uero se eadem uivacca fenit. **De Ecc. x.** Bis poteratus breuis uita. Octaua est quod homo multis et varijs ferulis et potibus uulturi, non ad sustentandum animam, sed ad irritandum gulam. Sic fecisse uidetur Heluuerus rex gentis Helvetiorum, de quo factum conuulso solennissimo dicit. **Bibebant qui inuitati erant aureis poculis et alijs atque alijs uasis cibi inferebant.** Nona est cum preciosa uel sumptuosa nimis quod procurat non habet respectum nisi ad hoc quod sunt magis saporosa. Propter quod diuis videtur quinq; milibus non rara, sed comia in ista terra in qua fuerunt, procurasse, cum de quibus panibus hordeaceis et duobus piscibus satisfecit eos. Non enim legitur quod potus uini dederit, carnes aut de pane triticeo, quod comibus comia sufficiuntur et plura non nisi quod proficiunt. **Quo ad tertium principale dubitatur, quod gula peccatum sit mortale uel non.** **De h. s. Th. ubi dicitur.** Quod homo tunc amat et desiderat delectationes in cibis, ut propter eos sequendos deum premitte parat agere uel etiam agens contra diuinum preceptum uel hominum delectationes consequatur, tunc est mortale peccatum, quod preponit hominum delectationem deo. **Quod uero quod amat hominum delectationes plus debito, contra tamen deum, quia licet amet et desideret plus debito hominum delectationes, tamen nequaquam uellet propter eas agere contra**

legem dei, tunc est uentiale peccatum. Et hoc uult Augustinus in sermone de igne purgatorij, ubi dicit. Quoties aliquis in cibo aut potu plus accipit quam necesse sit ad minima peccata nouerit primere. Et hoc intelligit cum propter amorem delectationis hoc contingit quam plus debito amat, licet contra deum. Quando autem gula quo ad potum sit mortale patebit statim. Ex premissis patet quod gula est peccatum mortale quando propter crapulam ieiunia ecclesie uel missa in diebus dominicis uel magnis seu precipuis festis negligit. Secundo possit esse mortale, quod conscientia alicui probabiliter diceret, quod comedere uel bibere ultra tale mensuram est destructio nature, uel soluere ieiunium tali die, et comedere tales cibos, est contra preceptum ecclesie, uel scandalizaret notabiliter proximum. Tertio possit esse mortale, quando quis comederet uel biberet sine dispensatione uel necessitate contra illud quod uouit. Patet ista, quia in omnibus istis homo paratus est facere contra dei preceptum propter gulam.

Capitulum vi.

Actum est in precedentibus de uisitate et frugalitate, uidelicet de parsimonia seu frugalitate que est moderata sumptio uel subtractio cibi secundum rectam rationem. Jam dicendum est de alia specie, uidelicet de sobrietate, que est uirtus disponens hominem ad habendum se bene circa usum potus inebriare uolentis. De qua tria tanguntur. Primum, quod necessaria sit sobrietas, et quid sit uicium sibi oppositum scilicet ebrietas. Secundum de illabus gule. Tertium de remedijs uidebitur gule, tam quo ad parsimoniam quam quo ad sobrietatem. **Primum** ad primum notandum quod sobrietas est uirtus inebriare uolentis, ut dicitur, ut uisitate potus temperate in ebrietate, in quamitate, et sic de alijs, ut dicitur sicut in primo et secundo

do notablll pcedentis capitlll. Et est
viri multu necessaria eo qd vsus mo-
deratis hmoi maxime vini plurimuz
cofert corpi z aie. Et modic⁹ excessus
multu nocet. quia sua famositate tur-
bat caput z impedit vsum ronis. magl
q̄ excessus cibi. **Dñ** **Ecci. xxxj.** Equa
vita hominibus vinu in sobrietate po-
tatum. Et ibidem. Exultatio anime z
S cordis vinu moderate potatu. **S**
cudo notandū. qd ad moderate sumē-
dū potum qnqz exēpla inducūt. **P**ri-
mo abstinētia eoz q fuerūt z sunt ex-
tra fidē catholicā. Nam sarraceni fm
suam legē perpetuo abstinent a vino.
Itez **Piere. xxxv.** rechabite in veteri
lege nunq̄ bibebāt vinu. **I**te tertio il-
lud qd dicit **Numeri. vj.** Nazarei tē-
pore psecratiōis sue nō bibebant vinu.
vel aliud qd inebriare posset. **Q**uarto
narrant hystorie q karolus magnus
non bibebat nisi ter in mēsa. Similit̄
quinto legif. q **Ludonicus rex franco-
rū** invale ex quo bibit habuit tempo-
re **Hūberti** signū vsqz ad qd ei mini-
strabāt vinu. z residuū totū implebat
aqua. **S**i tales gentiles iudei z reges
moderate biberūt. q̄nta verecūdia est
simplices xpianos in potu excedere.
C Tertio notādū qd vinu multa mala
facit abutētib⁹. **P**rimo incitat ad libi-
dinē **Proverb. xx.** Luxuriosa res vi-
num. z sic stinētia destruit. **S**cdo fa-
cit turbationē ad alios qz audaciā ge-
nerat **Ecci. xxxj.** Vinu multu potatu
irritationē facit. z sic pacē tollit z ami-
citiāz. **T**ertio facit blasphemare. **Dñ**
sup illd. **j. Coz. x.** Siue comedaſ siue
bibatis. dicit glo. Si vinolentia te in-
gurgites q̄scūqz laudes lingua sonet
vsta blasphemat z sic dei laudē tollit.
Quarto facit fatue loqui. **ij. Esdre. iij.**
Homines facit per talēta loqui. Et sic
tollit linguā disciplinatā. **Q**uinto vi-
num incitat ad varias leticiā. **ij. Esdre**

.ij. **O**mnē mentē cōvertit in securita-
tem z iocūditatē z nō meminit omnē
tristitiā. z sic tollit luctū qui ē qdā bea-
titudovie. **S**exto obscurat intellectū.
Ecclēsiastes. ij. dicit **Salomon.** **P**ri-
mā meā melius transferem ad sapi-
entiā. cogitanti a vino abstrahere siaz
meā. **S**icut etiā **Daniel. j.** z **Danielis**
.x. **Daniel** idem fecit. z sic tollit devo-
tiones. **S**eptio apostatate facit. Inter-
dum ad litterā religioſos z non pſene-
rare. **Dñ** **Ecci. xix.** Vinu apostatate
facit. z sic tollit pſeverantiā. **Q**uar-
to notandū qd circa potuz vini multa
cōtingunt reprehensibilia. **P**rimo in
quāritate. **Jō. j.** **Timoth. v.** Modico
vtre vino. **Bern.** Si tū vobis placet
autoritas apli de bibendo vinu. obse-
cro. ne tradatis oblivioni qd dicit. mo-
dico. **S**cdo in nūeroz varietate vino-
rū. **Nā** in nobilissimo pūisio qd apō-
gentiles legif habitū fuisse. **D**ester. j.
nō legif qd diversa vina fuerint mini-
strata. s̄ vinu abūdans ministrabatur
ibi. nō vina. **I**bidē pmo. **T**ertio in q̄lī-
tate p̄ciositatis. **U**nde vox pessimoz.
Sap. ij. dicit. **V**ino p̄cioso nos imple-
amus. **Q**uarto in actōe quo ad fonta
vina. **Ecci. xxxj.** **P**̄sufficiēs ē hominū
num erignū. id est. debile. **Q**uinto in
tempoz vicib⁹ extraordinarie bibēdo
p̄ciosos asinis q̄ certis vicib⁹ adaq̄nt.
De his **Prover. xxij.** **C**ui ve: nonne
his qui morant in vino: **P**refata oia
indecēta sūt in seculari. p̄sertim in mu-
liere vel puero. p̄loza in clerico. s̄ p̄ſi-
sima in religioso. **H**ec quidā de imo-
derantia vini sumptū dicta sunt q̄ con-
tingere p̄nt in ebrijs. z etiā in nō ebrijs.
sed ebrietas speciale malū est vicium.
Et fm **Thom. scda. ij. q. cl. capit du-
p sciter.** **P**no modo put dicit quēdā
defectū homis. qui accidit ex multo
vino. aut alio potu sumoso potato ex
quo fit vt homo nō sit compos rōnis

Isto modo non est culpa cum sit voluntaria. nemo enim vult homini ebrietatem saltem pro se vel solam. sed est defectus quidam culpam consequens. Alio modo actum dicit. quo quis in hunc defectum incidit. ut est interior voluntas potandi immoderate. aut est ipsamet exterior potatio immoderata et inebriatio. Et potest ista ebrietas contingere tripliciter. Primum quod homo nesciat potum esse immoderatum et inebriare potest. quod forte ignorat fortitudinem vini et credit se tanto indigere potu sic inebriatur. sicut de Noe videtur esse factum Genes. ix. Et hodie contingere potest. ut si quis sit itinere peregrinando multum fatigatus et calefactus. nesciens fortitudinem vini illius terre biberet in quantitate quantum crederet se indigere. et tamen propter nimiam fortitudinem vini quam oino ignorat inebriatur aliquid. Similiter contingere potest de aliquo simplici qui putaret se debile vinum bibere quod tamen sibi per industriam fortitudinem lymphatum est. eo penitus ignorante. et sic potest esse ebrietas si ne peccato. precipue si non ex aliqua negligentia hominis contingat. Secundo modo sic quod homo percipiat esse immoderatum potum non tamen estimat ipsum inebriare potest. et sic esse potest cum peccato veniali. eo modo quo superius dictum est de gula. Tertio modo potest contingere quod aliquis tamen percipiat potum esse immoderatum et inebriatum. et tamen magis vult ebrietatem incurere quam abstinere. et sic est peccatum mortale. quia talis volens et sciens prius se vitare rationis. quod est optimum hominis. et sine quo nec virtutes operantur. nec vitia declinat. Et Beatus Augustinus. in sermone de purgatorio ubi dicit. quod ebrietas si sit assidua est peccatum mortale. non interduces propter quod ebrietas fiat mortale pro sola iteratione. si id quod non potest esse quod homo assidue inebrietur quin sciens et volens ebrietatem incureret dum sepe experitur fortitudinem vini et suam habilitatem ad ebrietatem. ¶ Quo

ad secundum principale notandum. quod dicitur quod ponit Gregorius. xxxi. moral. filias. que ex gula vicio generantur que etiam sunt cause vel occasiones aliorum multorum malorum corporis et anime. Prima est hebetudo sensus circa intelligibilia. Actus enim rationis obtunditur. et hebetatur propter immoderatum ciborum et potuum summptionem propter fumositates inde surgentes et corruptas turbantes. Quas sicut fenestra obstructa limbo obtenebratur. sic intellectus cibis et potibus obscuratur. Secunda est inepta leticia. Cum enim pro immoderata cibi et potus quasi sopitum est rationis gubernaculum. tunc sequuntur ut plurimum multe deordinationes in appetitu et male ordinate passionibus. et specialiter vaga quedam leticia et inepta. Tertia filia est multiloquium pro quod intellectus potest inordinatio locutionis siue que ad superfluitatem verborum. siue que ad honestatem eorum. utrumque enim oritur ex inordinata summptione ciborum et potuum. Unde Gregorius in pastoralibus. Nisi gula deditos immoderata loquacitas caperet. dives ille qui epulatus quotidie splendide dicitur in lingua grauius non arderet. Quarta filia dicitur scurrilitas. id est. quedam leuitas in exterioribus moribus et gestibus. siue quedam iocularitas que risum mouere solet ut dicitur glossa. Eph. v. Unde dicit Gregorius oratione. de diuine epulone. Prima male conuiuantibus culpa fabulatur loquacitas. loquacitatemque ludendi sequitur leuitas. Scribit enim. Sedite populus manducare et bibere et surrexit ludere. Quinta filia est imundicia corporis que potest attrahi secundum inordinatam emissionem quam cumque superfluitatum. et maxime seminis. aut pro vomitu. Sequuntur etiam alia plura mala aie et corporis ex gula. Primo ataractia. quod plura fercula volentes habere vel delicata vteralia facilius conantur propter phas et nephas acquirere. et passia. Unde Hieronymus. Delicia et epu-

IV . 222 . IV
larum varietas auaricie fomēta sunt.
Secūdo sequit luxuria. Vñ Hierony.
Nō diu Eva in paradiso abstinent. vir
go fuit q̄ cito p̄ceptū abstinentie viola-
uit corruptionē sensit. Tertio ira et in-
uidia. Vñ. ij. Reg. xij. Absolon fecit
cōtūsum et interfecit fratrem suū Aman
cū remulenti cōtūso. Quarto p̄ acci-
dētā requies p̄stat demonib⁹. Iō legio
demonū. dixit Mar. v. Mitte nos in
gregē porcōp. q̄ dñs p̄misit eis in si-
gnū q̄ gulosi sūt. fm glo. demonū ha-
bitacula. Quito grauat sp̄m et ab omni
deuotione deicit. Vñ. Luc. xxj. Attē-
dite ne grauent corda v̄ra crapula et
ebrietate. Crapula autē ē cruda epula
q̄m tñ de cibo sumit q̄ calor naturalis
nō sufficit ad eius decoctionē. Sexto
sequit corpis infirmitas. imo infirmi-
tates plures. Iō Eccl. xxxvij. In ml-
tis em̄ sc̄tis erit infirmitas. Septimo
sepe mors sequit. Vñ ibides. Prop̄
F crapulam multi perierūt. Quo ad
tertiū principale notandū. q̄ p̄tra gu-
lam sunt plura remedia. Primū ē ser-
mo diuus. Hoc dat dñs Matth. iij.
dicēs diabolo de gula tēptant. Non
in solo pane uiuit hō. s̄ in omni verbo
q̄ p̄cedit de ore dei. Ad istam em̄ fre-
quēs sp̄ualis cibi studiū gylā restrin-
git. Secūdū est moderata occupatio.
Vñ Proverb. xxj. Desideria occidūt
pigrū. noluerunt em̄ q̄c̄q̄ man⁹ eius
operari. tota die p̄cupiscit desiderat.
Ad litterā nāq̄ aures otiosi desiderāt
rumores. oculi vanitates. et os gulosa
Tertiū est elongatio ab his q̄ dant oc-
casionē excedēdi i cibo et potu. Sicut
sunt delectabilias. varietates vel in-
miseras ciboꝝ. Fugere em̄ i vicio gule
sic luxurie victoriosus ē. vñ Gen. iij.
di. Pulser vidit lignū q̄ bonū eēt ad
vescēdū et pulcrū oculis aspectuꝝ de-
lectabile. tulit fructu illi⁹ et comedit
Quartū ē p̄siderare frequēter q̄lis p̄

mortē caro sit futura. Q̄ docet Gre-
go. dicēs. Nihil odeo valet ad domā-
duz carnis desideria sic cogitare q̄lis
sit futura mortua. Quintū ē medica-
tio eterne cene quā nō vel tarde gusta-
bunt q̄ in prandio hui⁹ secuti se siliq̄s
porcōp refectunt. Sic etiā cenā auide
gustare neq̄t q̄ in prandio se repleuit.
Vñ Matth. v. Beati q̄ esuriūt et sit-
unt iusticiam. q̄m ipsi saturabunt. Et
beati q̄ esuriunt. q̄ beatiores q̄ satura-
bunt. Sextū est cōsideratio maloz q̄
gula facit i secūdo mēbro tactoz. Naz
triplicē infert mortē culpe. corpis. et
eterne dānatōis. Vñ Job. vj. Gusta-
re q̄s poterit q̄ gustatū affert mortē
Nā sicut cū prudēdissima mētura su-
mit medicina vel tiriaca. sic sumi de-
bēt discretissime virtualia. Septimū
est p̄sideratio penurie xp̄i in ser mem-
bris suis. Thren. iij. Recordare paup-
tatis et trasgressiōis et sellis. q̄ ad p̄mu
Quis etiā q̄ ad alterū cogitare posset
pauperū p̄ vicio sollicitudines. labo-
res. modicitates. et exiguitates q̄s pa-
tiunt captiui. medici. vidue. et di am-
ci. Oratiū et optimū ē dei ḡfa. Vñ q̄
laborat h̄ gule vicio dz oziōib⁹ instā-
re. Iō Job. iij. Qui biberit ex aqua
quā ego dabo ei nō sitiet in eternū. Et
Iob. xij. Optimū ē ḡfa stabilire cor.
nō sc̄tis q̄ nō p̄fuerūt ābulatib⁹ i eis.
Capitalum. vij. De abstinentia et
ieiunio.

De abstinentia et ieiunio tria sūt
nūc vidēda. Primo q̄ sunt vit-
tutes cōsequētes ieiunū et q̄
mala sequit nō ieiunātes. Secūdo q̄ te-
neant ad ieiunāduz. q̄m et q̄lis. Tertio
de potētia abstinedi in boie. Quis
ad p̄mū nōndū p̄. q̄ ieiunū fm Iho.
in. iij. dis. xv. ē p̄simonia vici⁹ abstinē-
tiaq̄ ciboꝝ. Primo sc̄z p̄simonia vi-
cius sp̄ est necessaria ad huiusmodi actū
habendū in sumēdo et appetēdo cibū

Sed scdm scz abstinentia i certis cibis
 z potib⁹ certis horis no semp necesse
 est seruare. s^c qm ieiunium indicit. vt po
 stea dicef. Scdo notadu q^d qntuplex
 ieiunium seu abstinentia est. scz nature p
 sacrameto eucharistie in sano necessa
 riu. Scdm e spuale. videlicet abstine
 re a vicijs. fm Hiero. etia ad eiectione
 demonu necessariu. Tertiu est me
 roris. vt discipuloz xpi i triduo mor
 tis xpi. Et etiam alioz qbus dulcedo
 spualis subtrahit. Quartu est gaudij
 vt discipuloz xpi in eius p^{se}ntia z de
 uotoz in p^{se}ntia solatiois spualis.
 Quintu e ieiunium ecclesie. quo im se
 mel certa hora z certis cibis qs absti
 net. z qs est fructus. de hoc solu est ad
 B ppositum. ¶ Tertio notandu q^d gulo
 si qdam dicunt ieiunium minimum vru
 tis esse actum. Quo ptra fm Tho. in
 .iiij. di. xv. fructus duodecim z vilita
 tes ieiunij in summa ponit. Prim⁹ est
 dimisio fomiti que ab Adam z pa
 rentibus praxim⁹. q licet peccm no sit.
 s^c valde inclinat ad peccm nisi ieiunijs
 z alijs opibus virtuosis sibi resistat.
 Sic fomes ignis est vtratiu opa de
 strues. si ligna ciboz z potiu inordi
 nate sibi misrant. Io ap^ls ait. j. Coz.
 .ix. Castigo corp⁹ meū z in fruitu re
 digo. ne cu alijs pdicaueri. ipse repro
 bys efficiat Castigat eiat domat cor
 pus vt fruiat aie facillt. z vicijs no la
 sciuat. Scds e delectio pecc. qz em ait
 Greg. Caro leta nos traxit ad culpā.
 afflicta ducat ad veniaz. Io filij isrl⁹ p
 peccis ieiunauerūt. Iudic. xx. Tertiu⁹
 est acquisitio p^{se}ntiu z augmētatio. Pū
 q^d em t^{em}pante v^{ir}tute obstemus nisi
 t^{em}pate p abstinentia iteratis actib⁹ insu
 dem⁹. vt dic^t p^hs i. iij. eib. z. ij. Doma
 to etia corpe facillt seruit spul ad v^{ir}
 tes. obedif etia in Eccle. z sic mere
 mur p obedientia. Quart⁹ est corpalis
 dotis i patria augmētatio. Corp⁹ em

resurgēdo erit lucidū. subtile. inpassi
 bile. z agile. z in corpali pulcritudine
 z alijs s^uib⁹ s^uo⁹ erit alijs excellētiōz
 P^{ro}pterea q^d sunt xpi. corp⁹ suū crucifixe
 runt cū vicijs z p^{ro}p^{ri}etijs ieiunādo
 Gal. v. verissimilit^{er} erunt excellētiōres
 in talib⁹ dotibus q^d sunt accidētale p
 miū. Dū ap^ls. j. Coz. iij. Quisq^{ue}
 accipiet p^{ro}p^{ri}ā mercedē fm suū labozē
 Quis e mētis eleuatio. vt p^{ro} i He
 lla q^d post ieiunium q^ddraginta dierū vi
 dit^{er} visionē magnā. iij. Reg. xix. Ieu
 ni em ad litteraz intellectu acutiōres
 sunt. qz p gula aia corp⁹ nimis imergi
 tur. que p abstinentia ad supna eleuat.
 Sic videm⁹ q^d fm p^{ro}im aues paucay
 carnū ap^l z alij volāt z vidēt. Et il
 la q^d q^d rāgunē in p^{ro}atōe. Qui corpa
 li ieiunio vicia cōprimis. q^d ad p^{ro}mū z
 secundū. mentē eleuas q^d ad q^dntū. vir
 tutē largiris q^d ad tertius. z p^{ro}imā q^d ad
 quartū. Sextus e corpis sanitas. Dū
 Hugo de sero victore. Natura hūana
 in modico p^{ro}enta e. p^{ro}uetudo p^{ro} mul
 ta addidit. z voluptas plurima aggre
 gant. Et ad litterā ieiunātes saniores
 sunt q^d diuites crapulosi. in qbus na
 turalis ignis tot victualia nō valens
 cōsumere cito sic materialis ignis ex
 tinguit. Septim⁹ est satisfactio nota
 bilis p peccō. Sicut. j. Reg. vij. filij isrl⁹
 qui offenderāt dominū ieiunauerūt.
 dicētes. Tibi peccauim⁹ domine scilicet
 cet eligēdo regē. Rōne cuius est pars
 penitentie ipsa abstinentia. Et ceteris
 parib⁹. tāto plus de purgatorij pena
 minuit. q^dnto plus ipsuz corpus ledit.
 Octauus est q^d ieiunium z abstinentia
 est ad cautelā p peccatis futuris. Pu
 niri em citius recordant^{er} ne offendant
 de futuro q^d tam penalit^{er} puniti sūt de
 p^{ro}terito. vt paruit Jone. iij. in ieiunio
 iuuitarū a rege iniūcro. Bonus e. qz
 p ieiunium sit det^{er}minatō t^{em}p^{or}is q^dā. vñ
 beatus Greg. dic^t in omel. Ductus e

Jesus in desertu. Dignus enim est ut quod tot diebus ultra semel refici possim in corpore etiam abstinere interdum a corporibus ut recreemur in mente. Decimum est quod ad sacramenta preparat ut fructuosius sumant. In tota quadragesima ieiunant ut in die pasche devote comeditur. Propter quod etiam ecclesia preceperit a non ieiunio sine necessitate articulo nullum debere comitari. Undecimum est quod per ieiunium christo passo multum conformamur quasi sicut ad horam nonam in cruce est pro nobis passus. sic nos propter eum usque ad eandem horam nos cruciando ieiunemus. ut dicitur **Thomae in actibus. dist. xv. Duodecimum est quod facillimum pro nobis et aliis ea que perimus a deo obtinemus. Sic daniel oraturus ieiunavit ut danielis. x. et sancti multi. Quod autem ieiunia ab ecclesia instituta sunt rigide observanda ad hoc multa inducunt. Primo ritus iudeorum quondam quod adeo rigide servabant suas abstinencias ut potius mori eligerent quam abstinencia idicam soluerent. ut par. ij. Machab. vi. et vij. Quia ergo verecundia est christianorum tempore gratie facilliter solvere ieiunium. Secundo quod non inveniunt aliquod peccatum humanum gravius puniri quam fractio abstinencie impositae. ut patet in primis parentibus Gen. iij. Quia ergo pena infligenda est facilliter abstinenciam non servantibus. In Zach. xij. Adam exemplum meum ab adolescentia mea. Tertia abstinencia multos malos habet impugnatores. Ea caro impugnat. Item creature visu pulchre ad vesendum suaves. Item diabolus. ut patet in christo et primis parentibus. imo ipse impugnat ratio quod est maximum. quod facile contra ea reperit multa argumenta. Item societas hominum. Ideo tanto vniuorsior est actus abstinencie. quanto plures habet impugnatores. Vnde patet. Viriliter agite et confortet eorum omnium quod speratis in domino. Secundo principaliter magis in speciali videbitur quoniam sit preceptum**

ieiunare et abstinere. Quiliter tenentur ieiunare. et an ieiunium sit dispensabile. De primo secundum **Thomae. scda. q. q. c. l. vij. Ieiunium cadit in comuni sub precepto legis nature. Primo in quantum pertinet ieiunium ad necessaria prohibitionem a peccato. Secundo in quantum pertinet ieiunium ad satisfactionem in penitentia. et sic cadit sub precepto diuino. sed pur inuenitur in penitentia simpliciter et sic est per sacramentum. Tertio cadit sub precepto eadem abstinencia in quantum per cibum aliquem probabiliter quod sanitate corporis et vita preuaret. Quarto cadit sub precepto legis diuine quoniam quod vult ieiunare. Quinto sub precepto ecclesie cadunt ieiunia ab ecclesia instituta. et precipue ieiunium quadragesimale quatuor temporum. vigiliarum omnium apostolorum. propter vigilias. In his euangeliste. et philippus et iacobi. et similia ieiunia que ab ecclesia instituta sunt. vel per generali consuetudine ecclesie tamquam ieiunia necessario observanda approbata sunt. Ita cadunt sic sub precepto quod ea sine necessitate et legitima causa transgreditur peccat mortaliter. modis immediate per scriptum **Thomae. expmendis. Vnde. j. q. vij. si quis omnem ecclesiasticam traditionem scriptam vel non scriptam violat. anathema sit. Nullus nisi per mortali anathematizatur. Et Thomae. vbi prius dicit. quod si quis auctoritate legislatoris premitur preceptum eius transgredietur ex preceptu. vel si quis transgreditur hoc modo quod impediatur finis que intendit legislator. tunc peccat mortaliter. Si autem aliquis ex aliqua rationabili causa statutum non fuerit. precipue in eo casu in quo legislator si prius esset decerneret non esse seruandum. talis non peccat mortaliter. Et in scripto super actibus. dist. xv. dicit. Intentioni legislatoris obuiat quod ex contemptu vel sine aliqua rationabili causa ordinationem non seruat. Si autem in aliquo casu ordinationem non seruat in quo probabiliter credi potest si legislator adesset eum obligari non vellet. talis non est reprobatus****

Preceptum VI Cap. VII

Quos transgressos precepti. Et si non est ue-
cessarium quod quicumque aliquo die ab eccle-
sia institutum ieiunare omittit quod morta-
liter peccet. Potest enim hoc aliquando oino si-
ne peccato contingere. Aliquando autem sine mor-
tali cum veniali. quod intelligit quod rationabi-
lis causa subest. Aliquando autem cum mortali
et hoc sunt diuersas occasiones quibus
homo ducit ad ieiunium frangendum. **H**
Tho. Concordat **De. de pa. in. iij. dis.**
.xv. dices. Ieiunium ecclesie cadit sub iu-
re positivo. unde eius transgressio sine causa
est peccatum mortale. ut in **Adā.** Et olim
anima que non afflixerit videlicet **Exo.**
.xij. abstinendo a fermentato peribit de
populo suo. Quod autem fractio est cum causa
non ex toto sufficienti. est veniale. ut de
his qui legunt matutinam in completo
rito. Quibus simpliciter nulla culpa est.
E ut in necessitate. **Quomodo** autem iei-
unare teneamur. notandum sunt eundem.
quod ieiunium tripliciter potest solui. **Primo**
quod quis comedendo etiam semel per
rotas mensam irascitur male vel gulose
comedit per totum. vel huiusmodi facit quod est
contra virtutem temperantie. **Secundo** quod
quis etiam semel comedendo. non conti-
nue. sed in parte excedit peccando. ut in si-
ne gulose comedendo. vel in parte iras-
cendo et pro tanto solui potest ieiunium non
pro toto. **Tertio** qui die qua ieiunant
circumstantias necessarias violant. **Ieiunium**
enim debet fieri cum septem circumstantiis
Primo. ut quis die ieiunabili ultra semel
non comedat ea que alio manducatio
solet compleri. **Alii** autem peccet toties quod
mortaliter quoties die ieiunabili plu-
res quam semel comedit sine rationabili causa
Quidam dicunt quod sic. **Alii** quod non. **Tu** tamen
tene sunt **Aug.** certum et dimittite incer-
tum. **Hoc** tamen certum est sunt utrorumque
opinionem. quod peccatum ex pluralitate co-
mestionum amplius potest grauari. ut
plus peccet qui die ieiunabili quater co-
medit quam qui ter. ceteris paribus. quod sta-

ret quod quis hora prima diei comedat fl-
cus cum modico pane. et sic secunda ho-
ra. tertia. quarta et quinta. et sic quinque
comedat modicum semper. **Alius** vero co-
medat post prandium. et in cena eandem
cenam usque in crastinum protelando in ci-
bis et potibus. **Apparet** quod secundus plus
peccet quam primus. quod secundus plus contra
intentionem legislatoris facit quam primus.
quod primus plus lasciuas corporis repul-
mit quod intendit legislator quam secundus fa-
ciat. **Secundo** non debet ieiunans horam pra-
dij puenire notabiliter sine causa rationabi-
li. **Est** autem hora prandij in ieiunio eccle-
sie alicubi duodecima. **Alicubi** forte
aliter sunt consuetudines varias a malo-
ribus partibus bene approbatas. **In** promi-
tium tamen ecclesia fuit hora nona diei. que
est secunda hora post meridiem. quod patet
sunt plures doctores videlicet primo christum
mortuum fuisse in cruce. in cuius recollectionem
nos cruciamur ieiunio. in quadragesima tamen
strictius videlicet ieiunium esse seruandum.
Unde in calcedonensi. **psellio**
sic dicit. **In** quadragesima nullatenus cre-
dendi sunt ieiunare. qui ante manducaverint
quam vespertinum celebret officium. quod qua-
dragesimali tempore post nonam dicit. **Et**
de consuetudine. **dis. j.** Solent plures qui se ieiuna-
re putant in quadragesima mori. ut signum
audierint ad horam nonam manducare. qui
nullatenus ieiunare credendi sunt. si
ante manducaverint quam vespertinum ce-
lebrat officium. **Occurrendum** est enim ad
missas. et auditis missarum sollempnium. ves-
perrimum officium. largitis elemosinis
ad cibum accedendum est. **Si** quis vero alii
qua necessitate preterierit fuerit ut ad missam
venire non valeat estimata vespertina
hora et completa oratione sua. ieiunium sol-
uat. **ibi.** **Addit Tho. in. iij. de hora**
ieiunij. **hora** ieiunij in comedendo non
oportet stricte considerare. sed sufficit gros-
sa estimatio. scilicet quod sit circa horam debi-
tam. nec multum nocet si ex aliqua cau-

sa illa hora aliquantulum sueniat. vel si forte propter infirmitatem vel etatem vel aliquid huiusmodi tunc hora comedere cederet aliquid in magnam grauiam. est cum eo de ieiunio dispensandum. vel ut aliquantulum suentret hora. **De. de pa.** etiam dicitur quod ieiunium frangit nobili hora anticipatio sine causa. **Dico** nobilitatem non de illa quod vocatur species gula. **Dico** etiam horam nonam omni tempore **Cardinus** tunc dicitur edi in quadragesima quod in alijs ieiunijs. In quadragesima ergo post officium vespere ante horam vespertinam non licet edere. Ex quo constat quod hora nona transit sic in alijs ieiunijs. Post officium enim nonne ante horam nonne. dum tamen constat horam sextam transisse vel esse. **hec. de. Vocat** autem doctores prociat horam sextam meridie. **Tertio** finit **Tho.** ubi prius in summa et scripto. **Esus** carnis generaliter in omni ieiunio prohibetur est. **h.** est. quod generaliter magis est delectabilis et ad humorem luxurie magis ceteris operatur. **Concordat** **Inno.** et **Hostien.** **Quod** etiam in sexta feria necessario est abstinendum a carnibus et etiam in sabbato. finit quorundam consuetudines. In quadragesima hoc interdicitur vniuersaliter omnia et omnia lacticia. In alijs autem ieiunijs circa hec comedenda vel dimittenda diuersae consuetudines existunt apud diuersos. quod quod obstruere dicitur finit more eorum in quod conuersat. **Quod** **Hiero.** loquens de ieiunio dicit. **Quiaque** puincia abundat in suo sensu. et precepta maiorum leges applicas arbitret. **Sed** nunquam diebus ieiuniorum potest quod de castore comedere. **h.** **Guil.** in rationali. par. vi. ca. de vitiis ca. liij. aduersus. **Cum** quidam pisces sint habites ex una parte forma quadrupedis animalis. et ex altera piscis. ut binet. in ieiunijs potest comedi. ex parte que piscis. ex alia vero minime. **hec. ille.** **Tunc** dist. iij. denique dicit sic de ieiunio. **Nequaquam** sum propterea marinatum beluarum. id est. monstruorum et cerua conuiuia prepara-

ret. **Quarto** circa vsu istorum ciborum que alia comiter non sumuntur vel electuaria omnia et specierum sic quod se debet habere ut si modicum sumat. non tamen in hoc dicitur exorbitare. videlicet quod querat solum delectationem in eis. vel multum sumat. **Quod** finit **Tho.** in. liij. **Sumptio** electuaria modica etiam ad delectationem ieiunium ecclesie non soluit. **quis** homo possit totaliter vel in parte ex hoc meritum ieiunij perdere vel etiam mortaliter peccare si sit immoderate libido. non tamen est transgressor precepti ecclesie nisi in fraude sumeret. aut si eis quasi alijs cibis videretur ad famem extingueretur. **Per** electuaria enim ut in summa dicitur. non soluit ieiunium. sic nec per alias medicinas. nisi quod si frange electuaria sumat in magna quantitate per modum cibi. **Quinto** in potu non dicitur quod exorbitare. **nam** ut **De. de pa.** dicit in. liij. et **Tho.** in. liij. potest etiam ante et post non soluit ieiunium nisi in fraude fiat. **Quod** autem dicitur quod potest nec ante nec post soluit. illud intelligo dicitur **De.** quod non proficit ex illis que consueverunt sumi in cibis. ut potus certissime. **Quod** autem potest proficit ex illis que consueverunt sumi in cibis. ut in amigdalatum brodiu. et huiusmodi. que etiam ante et cibum sumuntur. secus forte est ut in purgata. **hec. ille.** **Et** **Alb.** in. de. liij. co. eius tenet quod potus ante prandium sumptus soluit ieiunium. **Innocentius.** tenet quod propter consuetudinem. **De. de pa.** ubi prius addit. **Sed** quod non propter famem vel voluptatem. si timore ne deficeret per inanitate. sicut autem purgetur aut aliquid huiusmodi prelibaret per modum medicine. sic non est fractum ieiunium. **Sexto** dicitur ieiunias locum et terram considerare in qua forte vult ieiunium soluere. **Quod** dicitur **De. de pa.** ubi prius. **Si** consuetudo est in aliquo diocesi quod ieiunet certo die. illi de diocesi tenent ieiunare sicut tenentur si episcopus indiceret. **h.** quia consuetudo rationabilis et prescripta obligat. dist. xij. ca. illa. **Et**

hoc intelligo quo ad indigenas, non aut sic faciunt consuetudine ribaldie mali licet plures sint numero qui nec cetera ieiunia obseruunt, quia non est consuetudo ratione obiecta, sed corruptela. Alienigene vero si uenit animo inhabitandi ligant etiam ieiunio consuetudinario sicut scripto, hec **De.** Si autem solum transeunt per terram, tutissimum esset ut seruarent ieiunia terre proprie et aliene. Et secundum presatum doctorem tenent seruare ieiunia proprie terre in alienis locis. Et si ieiunia consuetudinaria aliene terre quas pertranseunt ieiunare nolunt, tamen tenentur non scandalizare bis comedendo. Unde publice non debent bis comedere. Ideo, **i. Coz. viij.** Si esca scandalizat fratrem meum, dicit apostolus, non manducabo carnes in eternum. Ad illud est illud quod habet, **dis. xij. illa. vbi Aug.** interrogauit per matrem beatorum Ambrosii, qui respondit. Cum rhomanus uenit sabbato ieiunio, cum Mediolani suus, non ieiunio. Sic et tu ad quacuq; ecclesiam ueneris eius more serua si cuius non uis esse scandalum nec quecumq; tibi. Et qui sunt versus. Cum fueris romae rhomano uisito more. Cum fueris alibi uisito sicut ibi. Secundo debet a ieiunante inspicere tempus. Nam secundum **Tho.** in summa, die officia ieiunare non uenit, quia dies est leticie. Vnde si quis tunc ieiunaret contra consuetudinem populi christiani faceret, quod pro lege secundum Augustinum habenda est. Addit Bonauen. li. de euangelica perfectione. Nisi ualido aliquid requirat vel familiaris instinctus spiritus sancti aliquid requirat. **De. pa. et Tho.** dicunt, quod etiam in festo natiuitatis dicitur quod ieiunare potest, ut patet in multis religionibus, et qui uouissent, plus tunc tenent. Que uicra sunt de ieiunio in aliena terra seruanda, etiam intelligenda sunt de abstinentia a carnibus vel lacteinijs ne scandalizet quis. Vnde etiam de obser. se. c. expli cari, dicitur, quod in festo natiuitatis christi si

in sexta feria uenerit a carnibus abstine re tenent quod ad hoc obligant uoto vel regulari obseruancia. Et quod etiam hi non sunt reprehendendi qui primum ob deuotionem uoluerint abstinere.

Capitulum. viij.

Sed adhuc queritur, quod teneant ieiunare et quando in ieiunio dispensari possit et quod. **Ubi notandum secundum Durum, Tho. et De. de pa. q. nullus auctoritate sua debet soluere ieiunium, quia nullus est iudex in sua causa si commode habere potest recursum ad superiorem suum. Et secundum Hostium, non sufficit licentia simplicis sacerdotis si potest habere episcopus. Alias si non potest commode habere episcopus, potest curare dispensare. Tunc in summa Tho. addit. In talibus recurrendum est ad superioris dispensationem, nisi forte ubi ista consuetudo est quod ex hoc ipso quod plati dispensant auctoritate uidentur. Sunt autem quinque cause principales rationabiles et legitime propter quas potest quis dispensare in ieiunio uel in prouentione horarum, uel in comedendo alium cibum quam ieiunantes fortes primum comedant. Et sunt. Etas, infirmitas, necessitas, labor, et miserium. Prima causa est etas. Vnde secundum **Tho.** usque ad finem uigesimalis anni non tenent ieiunare iuuenes, quia indigent ut plurimum ante illud tempus de nutrimento, duplici de causa, uidelicet ut nutriantur, et etiam ut crescant, tamen infra predictum tempus decem est ut ad aliquam abstinentiam se exerceant plus et minus secundum modum sue etatis. Sed quia quanto ad terminum predictum appropinquat, tanto uirtus nature magis roboratur et augmentum tardius procedit, cum in primis quinque annis ueniat puer ad medietatem augmenti, ut patet dicitur. Vnde secundum quod magis appropinquat ad predictum terminum sunt eis ieiunia magis commensuranda, dicitur **Tho.** Vnde creditur tenendum de senibus ualida sit quod nullo modo possit digerere tantum cibum.**

boni una digestionē quāns sufficeret
ad p̄seruationē nature. Plurimū etiā
terraꝝ p̄seruatio h̄z q̄ i ieiunijs p̄fat̄
vsq; ad septēniū. p̄ueris dant ouaꝝ la
cticinia. dicit quidā doctor. Secunda
causa est infirmitas vel debilitas. q̄ an
tem dicit. decretal. Debilibus ⁊ infir
mis nō p̄iudicet. Dicit De. pa. in. liij.
Intelligit nō ipso iure. s̄ disp̄satiue.
Dñ nō dicit. q̄ tales si ligent. s̄ q̄ eis
non p̄iudicet. Debet autē esse euident̄
infirmitas. Vnde etiā canones p̄mit
tunt necessitate exigēte cum infirmis
in esu carnum disp̄sare. ex de obser.
seiu. consiliū. Et videt q̄ etiā debiles
qui non possunt tñ comedere vna vs
ce q̄ natura p̄seruet. non teneant stri
cte dñ saltē ieiunare eadē rōe q̄ supra
de etate dictum eū. Iste casus contin
git h̄ in pauciorib⁹. Pro q̄nta autē infir
mitate vel debilitate solui possit ieiu
nium ab infirmis vel debilib⁹. arbitrio
boni viri potius limitandū est q̄ per
aliquā doctrinā generalē. vt dicit do
ctores. De mulierib⁹ p̄gnantib⁹ ⁊ nu
tricibus. si timeat p̄babiliter de picu
culo earū si ieiunauerit de fetu in vte
ro. vel de puero adybera. nō solū pos
sunt. s̄ etiam tenent soluere ieiunium
C Tertia causa est euident̄ necessitas
penurientissime. q̄ p̄t eē duplex. Vna
magne paupertatis. vt qñ aliquis cogit
hostiam medicare. ⁊ nō p̄t habere
m̄ de cibo q̄ sufficiat p̄ vna refectione
ille p̄t pluries comedere. alias si po
test habere simul satis p̄ vna refectione.
teneat ieiunare. Concordat Tho. in
sc̄pto ⁊ in sūma. Et addit. q̄ qñ q̄s p̄
p̄cedentē inediaꝝ ita debilitat⁹ eſt q̄
ieiunium sustinere n̄ possit. etiā excusat
Alia penuria posset esse ex magna ca
rissima. vt si in q̄dragesima vel in p̄fatis
ieiunio nullus ali⁹ cib⁹ h̄t posset. ni
si carnes. vel in exercitijs. vel alias. si nō
posset simul h̄re cibū sufficientē. s̄ solū

successivez interpellatim. In talibus
casibus pluries comedēs. vel carnes
edens a pctō mortali excusaret. q̄ ta
mē sufficiētā carniū h̄ret. in tali casu
fm q̄sdam tenerent ieiunare. scz tñ se
mel comedēdo. **Q**uarta causa ē la
bor necessarius ⁊ pius quē hō vsq; ad
aliud tēpus differre nō p̄t. ⁊ quē co
gitur cū magna fatigatione p̄tinare
In tali labore nō tenent ad dicta ieiu
nia. maxie q̄ nō sunt ita fortes q̄ siml
possent ieiunare ⁊ laborare. Ex q̄ p̄t
q̄ teneant pegrinātes. itinerātes. la
borātes i vineis. agris ⁊ artib⁹ mecha
nicis. Dñ in. liij. dicit Tho. Si sit talis
peregrinatio q̄ posset sine incōmodo
differre d̄z pegrinationē hō differre si
siml cū ea nō p̄t ieiunare. Si autē pe
grinatio cōmode differri nō p̄t. vel qz
tēpus ieiunij boiem in via p̄occupat.
vel qz dies festus alicui iminet ad quē
ex deuotionē hō p̄gere cupit. vel qz mo
ra in penitētia piculū h̄z spūale vel cor
porale. p̄t fm disp̄sationē sui suplo
ris oibus p̄dictis pensatis pegrinari
⁊ ieiunium soluere. Hoc tñ intelligitur
de his q̄ labore itineris adeo affligun
tur q̄ siml cū ieiunio itinerare nō p̄t
Nec obstat q̄ p̄ceptū debet p̄poni cō
silio. qz inētio h̄mōi p̄ceptū dātis nō
est alias pliaz magis necessarias cau
sas excludere. Nec intentio maioris
lucrī nō necessarij laborātes corpora
liter eos a peccato excusat si ieiunium
frāgunt. Nec illi iterū a pctō imunes
sunt q̄ oparios cōducere nolant nisi
tali pacto vt ieiunium soluant. nisi forte
causa sit necessaria q̄ festinationē ope
ris pro q̄ laborat exposcat. hec Tho.
Quinta causa p̄uentēdi cibū ē in
necessariū. Dñ seruientes nobilib⁹ dñ
mēsam p̄trahētib⁹. s̄ ex causa necessa
ria p̄uentat aliquantulū horā comedēda
comedēdo ex toto. vel si flibāt modū
cum ne deficiāt in seruicēdo. ⁊ hoc se

Preceptum VI Cap. VIII

cliant positis tam mensa vel parū ante
ita q̄ p̄pter cōtinuationē t̄p̄is totū de-
beat reputari vna mēsa. nō credūt qui
dam doctores q̄ peccēt. sicut nec pec-
cent seruitores medio crisi p̄sonarū q̄
surgūt de mēsa dñi q̄ suoz vt vadant
ad portandū vinū. vel vt portēt exenia
z reuertētes itez comedūt. De regu-
laribus q̄ dñt legere ad mēsam in refe-
ctorio idēz dicendū sicut de seruitori-
bus nobilitū. dūmodo hoc licētati fa-
ciūt. **¶** Quo ad tertīū p̄ncipale notā-
dū. q̄ multavir⁹ abstīnēdi est in hoīe
quā paucissimū experitū. nisi corp⁹
suū exerceat ieiunijs abstīnentijs z si-
milib⁹. **¶** Ad p̄z p̄mo i abstīnētijs p̄ho-
rū paganorū. Quā vt legis in vitis p̄ho-
rū de Socrate. Socrates tam tēperatū
fuit in victu vt fere p̄ omnē etatē suam
infirmīte caruerit. z in peste q̄ atbe-
nas vastauit illesus trāsiret. **¶** Itē cum
quosdā hospites tenui cena pcurasset
z amicus eius ei hoc iustaret. **¶** Rūdit
Socrates. si boni sunt eq̄nimit ferēt
si mali nō ē curandū. **¶** Itēz docebat il-
los vitādos i cibo z potu q̄ vltra sitim
famēq̄ sedandā. puocare se noscerent
¶ Sic Carneides p̄hs. vt refert Valer⁹
intātū cogitatōibus z studio inhesit.
vt ad mēsam sedēs. manū ad mēsam
porrigere obliuisceret. z famula quaz
loco vrozis habuit dextrā p̄bi necessa-
rijs vrb⁹ appodaret. z tñ p̄mo cēressi-
mor decimo sue etatis anno vsuēdi z
p̄bandi finē dedit. **¶** Et Epicurus volu-
ptatis assertor vt ait Hiero. dixit. Ole-
ribus. pomis z vills⁹ cibis vtendū. q̄z
carnes z exquisite epule ingētī cura z
solicitudīne misera preparate. maio-
rem penā hñt in q̄rēdo q̄z voluptates
in abutēdo. vbi aq̄z panis sunt. z cete-
ra similia. ibi nāe satis factū est. q̄cqd
sup̄fuerit. nō ad vte necessitatē s̄z volu-
ptatē p̄tinet. hec de vita p̄hoz. **¶** Si
gentiles hoc fecerint. quāta verocun-

da est xp̄ianū non abstīnere. **¶** Secū-
do q̄ntū valeat in abstīnēdo humana
natura. **¶** Iñ adā sūt debilitata. patz
in abstīnētijs magnis z longis q̄s su-
stinent inuiti in carcerib⁹. z q̄s faciūt
aliq̄ pro sanitate acq̄rendaz cōseruan-
da. **¶** Tertio p̄z in abstīnētia quā fece-
rūt viri sācti q̄ nob̄ siles fuerūt. immo
z mulieres sancte fragillioris nature.
¶ Ex q̄ p̄z q̄ hoīes multa possent. si vel-
lent se pbare in abstīnētijs. **¶** S̄z sunt
ben̄ multi q̄ se pbant in p̄ciēdo lapsi-
dē. luctādo. saltādo. currēdo. pugnan-
do etiā ad mortē. s̄z in abstīnētijs pau-
ci se pbant. **¶** Dñi dicit Berni. Ignosce
dñe ignosce. dissimulam⁹. tergiversa-
mur. z i his q̄ ad te p̄tinerit est q̄ ve-
lit exp̄iri qd possit. **¶** S̄z q̄reret aliq̄s
est ne aliq̄n ieiunū v̄l abstīnētia vicia
v̄l p̄ augmētū dunt. **¶** Rū. Tho. in. liij.
dis. xv. q̄ sic i triplici cāu. p̄ q̄n q̄s sibi
straheret nēcāria i cibis. q̄ p̄tinet ad
nēcitatē vite. **¶** H̄ em̄ nō lz. sic nec inter-
mere seipm. s̄z h̄ nēcāriū d̄valde modi-
cū. q̄z modicis nā p̄tenta ē. **¶** De h̄ dicit
Diero. **¶** Nō differt vix magno v̄l puo-
tpe te interimas. **¶** Secūdo est necessariū
ad cōseruandū valitudinē corp̄is i sta-
tu q̄ accipit fm̄ sufficientiā. habito re-
spectu ad ea q̄ incūbūt ex officio. vel
ex societate eoz ad q̄s q̄s p̄uinit neces-
sario agēda. z tale necessariū strahit
nō dz. q̄z h̄ eēt de rapina hostiā offerre
si q̄s p̄pter ieiunū impediret ab alijs
opibus ad que al̄s obligat. **¶** Dñi Die-
ron ym⁹ dicit. De rapina holocaustū
offert q̄ vel cibozū nimia egestate vel
māducādī vel somni penuria immo-
derate corpus affligit. **¶** Tertio si sit tā-
ta abstīnētia q̄ hō ab opibus vtiliori-
bus impeditat q̄s ad ea ex necessita-
te nō teneat. in discretū est ieiunū z si
nō sit illicitū. **¶** Dñi Diero. dicit. **¶** Rati-
onalis hō dignitatē amittit q̄ ieiunū
charitati vel vigiliis sensus integr-

Rati preferit. **Q**uerit scdo. an ieiunia
possint redimi p pecunia vel alio mō
Rū. fm Innoc. q̄ triplex ē ieiunium.
Unū ab ecclia mādātū. de quo supra
et hoc nō pōt redimi. nisi cāvel necessi-
tas in ieiunāte s̄bit. Alia ieiunia sūt
volūtaria. id est. votua. et talia sine cā
que in ieiunāte sub sūt dūmodo al̄s sit
vtille redimi p̄t auctoritate superioris.
Tertio sunt ieiunia in penitētiā inlū-
ta. et de istis idēz est sic de volūtarijs.
Preceptū. vij. Capitulum. j.

Modo vidēdū
est de septimo precepto
Non furtū facies. **U**bi
nō solū deus phibet fur-
tum s̄ rapinā. omnē infidelē emp̄sōz.
venditiōnē. laborē. et oēs modos q̄b̄
hō volūtarie infert alteri damnū in re-
bus suis t̄palibus. **Q**uod notauit
Aug. cū in questioib̄ sup Exo. dixit.
Furti noīe intelligit̄ oīs vsurpātiō rel
aliene. **N**on em̄ rapinā pm̄isit q̄ furtū
phibuit. s̄ ap̄e totuz phibere voluit.
Ubi p̄tra auariciā hoc mādātū tradit
De q̄ vidēda sunt tria. **P**rimo qd sit
auaricia. et q̄le pctm̄. **S**cdo q̄deresta-
bilis sit. **T**ertio cur diuīte q̄ sunt in fi-
ma bona tātū diligūt ab hoīe. **Q**uā-
ad pm̄ū sciendū. q̄ auaricia cap̄it fm̄
Thom. ij. q. cxvij. dupl̄. **P**rimo mō
est inordinatus appetit̄ seu amor ha-
bēd̄z possedēdi aliena. **E**x q̄ amore
mouet̄ homo ad volēdū seu possiden-
dū aliena indebite. vidēz surripēdo
ea aut retinēdo. et sic auaricia opponit̄
tur iusticie. **E**t sic accipit̄ **E**zech. xxij.
Prinicipes eius in medio ei⁹ q̄si lupi
raplētēs predā. **A**lio mō accipit̄ ana-
ricia. p̄t est inordinat⁹ amor et appeti-
tus ad diuītas pp̄ias. **U**t cū quis n̄
m̄s amat res viles extreriores et p̄pter
hoc nimis desiderat eas acq̄rere. aut
nimis complacet in tam possessis. et

ideo nimis retinet eas. **Q**uis nō velle
rape aut retinere aliena. **E**t sic oppo-
nit̄ liberalitati. que moderat̄ h̄mōi af-
fectiones circa pp̄ias diuītas. **S** auaricia
sem̄p est pctm̄. **U**bi **D**eb. viij. d̄
Sunt mores. id est. vita sine auaricia.
cōtenti p̄s̄ribus. id est. nō sint cupidī
nō habitoz. vbi glo. **A**uarus ē qui te-
nax est in largiēdo. cupidus in accipi-
endo. **E**x quo pz. q̄ auaricia nō solū
est n̄ diuītib⁹ q̄ plus debito acq̄ruūt
diuītas. aut retinēt. s̄ etiā est in pau-
peribus. q̄ lz nō habeāt supflua. tamē
sic inordinare am̄r diuītas q̄ ex hoc
mouent̄ ad desiderandū eas supflue.
aut supra debitū modū. aut in paruis
diuītijs sic amore herēt vt indebite in-
eis delectent̄. aut eas indebite retine-
ant. **U**bi sup illud ps̄. l̄j. **V**idēbūt tu-
stiz timebūt et sup ip̄m ridebūt et dicēt
Ecce homo q̄ nō posuit deū adiutorē
sūū. s̄ sperauit in multitudine diuītia-
rū suaz. dicit **Aug**⁹. **A**udiuit aliquis
paup̄ p̄phētā dicentē. **S**perauit in mul-
titudine diuītiarū suarū. et cōtinue at-
tēdit p̄anos suos. respexit forte iuxta
se diuīte ornatus indutū. et ait in cor-
de suo. de illo dicit. nunq̄d de me. **C**ō-
tra qd̄ subdit **Aug**. **N**oli te inde exci-
pere. noli te inde separe nisi videris et
timearis pctā rideas. **N**az quid tibi
prodest si egeas facultate et ardeas cu-
piditate. hoc ergo attēdit ne passim
diuītes resp̄datis et rursus de paup̄-
tate egestate p̄sumatis. **E**t q̄uis ita
sit de paup̄ibus vt dicitū ē. tñ auaricie
supfluus amor frequentius et magis
abundat in diuītib⁹. q̄ ex hoc q̄ ali-
quis diuītas possidet. alliciat̄ animus
eius ad earū amorē. **S**icut etiā ex cō-
tinua cohabitatiōe mulierū efficit̄ q̄s
incōtinēs. eo q̄ vterq̄ materiā sui cri-
minis h̄z p̄ntem. **U**nde **Aug**. in eplā
ad **P**aulinū et **T**heresiā dicit. q̄ terre
na artius diligunt̄ adepta q̄ concupi-